Л. К. Кричинскій.

БИБЛІОГРАФИЧЕСКІЕ МАТЕРІАЛЫ

о ТАТАРАХЪ

ПОЛЬШИ, ЛИТВЫ, БѢЛОРУССІИ и УКРАЙНЫ.

(Исторія, геральдика и генеалогія, право, статистика, этнографія, беллетристика).

ПЕТРОГРАДЪ.
Издательство „Заря Востока“.
1917.

756
49

Типографія „Трудолюбіе“
А. А. МИСЬКЕВИЧА.
П.Т.Г., Кадетская. лин., № 29.

Оглавленіе.

Стр.

Предисловіе . . . . . I—II

I. Библіографическая литература. Архивы, библіотеки, музеи 1

II. Историческая литература.

а) Лѣтописи 3

б) Общія историческія свѣдѣнія 7

в) Геральдика и генеалогія 41

III. Исторія права.

а) Польское право 46

б) Русское право 56

IV. Статистика 63

V. Общественная жизнь 69

VI. Этнографическія свѣдѣнія 73

VII. Беллетристика 78

Приложенія.

А) Рукописи 79

Б) Алфавитъ авторовъ 82

Предисловіе.

Среди многочисленныхъ мусульманскихъ народностей, населяющихъ Россійское государство, литовскіе татары, (именуемые также „польскими татарами“ и „липками“), заслуживаютъ особаго интереса.

Они составились изъ выходцевъ различныхъ ханствъ, переселившихся на Литву въ XIV и XV вѣкахъ; потомки этихъ выходцевъ утратили на новой родинѣ языкъ и имена своихъ предковъ, видоизмѣнили ихъ обычаи, а во многомъ и ихъ внѣшній обликъ. Несмотря на это, горстъ этихъ пришельцевъ, распыленная на протяженіи многихъ вѣковъ среди чуждыхъ ей народовъ, сумѣла сохранить свою религію и національную индивидуальность.

Ни широкое гостепріимство Литвы, ни щедрыя привилегіи гуманной Польши, ни жестокая монархическая политика самодержавной Россіи, преслѣдовавшая обрусѣніе инородцевъ, не могли затушить у литовскихъ татаръ свѣточа исламской цивилизаціи.

Крѣпко спаянные единствомъ вѣры и историческаго прошлаго мусульмане Запада изъ поколѣнія въ поколѣніе обращаютъ свой взоръ на возрождающійся мусульманскій Востокъ.

Неудивительно, поэтому, что это племя, нынѣ весьма немногочисленное, состоящее всего изъ нѣсколькихъ десятковъ тысячъ человѣкъ, часто привлекало

къ себѣ вниманіе изслѣдователей, и что создалась довольно большая о немъ литература, далеко не объемлющая, впрочемъ, всего своеобразія его исторической жизни.

Дать указаніе существующей о литовскихъ татарахъ литературы и тѣмъ облегчить знакомство съ этимъ этнографическимъ островкомъ запада Россіи и составляетъ задачу настоящей брошюры.

Левъ Кричинскій.

Петроградъ, 28 ноября 1917 г.

I.

Библіографическая литература. Архивы, библіотеки и музеи.

---

1. Бальтрамайтисъ, С. Сборникъ библіографическихъ матеріаловъ для географіи, исторіи, исторіи права, статистики и этнографіи Литвы, съ приложеніемъ списка литовскихъ и древне-прусскихъ книгъ съ 1553 по 1903 г. Записки императорскаго русскаго географическаго общества Т. XXV. С.-Петербургъ. 1904. XII. 616+IV+218.

V. Литература исторіи литовскаго права. и) Исторія городовъ и мѣстечекъ. з) Инородческое населеніе городовъ и мѣстечекъ. № 4592, *стр. 286*, №№ 4596—4608 и 4612, *стр. 287*.

2. Зеленинъ, Д. К. Библіографическій указатель русской этнографической литературы о внѣшнемъ бытѣ народовъ Россіи. 1700—1910. (Жилище. Одежда. Музыка. Искусство. Хозяйственный бытъ). Записки императорскаго русскаго географическаго общества по отдѣленію этнографіи. Т. XL, вып. I. Труды комиссіи по составленію этнографическихъ картъ Россіи. Составилъ . . . . С.П.Б. 1913. XXXIX+733.

Западъ Европейской Россіи № 202, *стр. 19*. Виленская губернія. № 285, *стр. 26*. Минская губернія. № 409, *стр. 37*. Турки литовскіе. № 1860, *стр. 151*. Алфавитъ народностей и племенныхъ группъ. Татары литовскіе, *стр. 645*.

3. Maciejowski, Wacław Aleksander. Piśmennictwo polskie od czasów najdawnejszych aż do roku 1830, z rękopisów i druków zebrawszy w obrazie literatury polskiej historycznie skreślonym przedstawił.... Warszawa. 1852. 8°.

T. III, zawiera dopełnenia poprzednich tomów, tudzież resztę dodatków do dzieła. Piotr Czyżewski, *стр. 618—619.*

4. Пташицкій, С. Л. Описаніе книгъ и актовъ литовской метрики. Спб. 1887. 8⁰. VIII+278.

Отдѣлъ первый. Общія свѣдѣнія о литовской метрикѣ. Гл. III. Занятія метрики, *стр. 67.*

Отдѣлъ второй. Инвентарь книгъ и актовъ литовской метрики. IV. Книги переписей. А. Литовскіе. 1631. Ревизія земель, пожалованнымъ татарамъ, составленная Кердеемъ, *стр. 162.* Реестръ татарскихъ имѣній, *стр. 164.*

5. Puławski, Franciszek. Inwentarz zbrojowni ordynacyi hr. Krasińskich. Warszawa. 1909.

VI. Rynsztunki wojskowe i umundurowania. d) Czapki mundurowe wojskowe, № 569, *стр. 83.*

6. Flejscher. Catalogus librorum manuscriptorum, qui in bibliotheca senator civit. Lipsiensis asservantur, edidit.... Lipsiae. 1840.

См. указаніе польской молитвенной книги литовскихъ татаръ, написанной арабскими глоссами.

II.

Историческая литература.

а) Лѣтописи.

7. Bielski, Marcin (ur. 1495, † 1575). Ioachim. Kronika Polska. 1597. — *Тоже въ* „Zbiorze dziejopisów polskich“ I wyd. Bohomolca. Warszawa, 1764. — *Друг. изд.* „Warszawa 1829“, *и* „Biblioteka Polska“, wyd. Turowskiego, 1860. Zesz. 55—82 *и* Bibl. Pol. 1856. I—III dział histor. nakł. Polaka Senok. 8⁰. *См.* księga 4. Tatarowie w Litwie.

8. Vadingi, Lucae. Annales ordinis Minorum ab anno 1208 ad an. 1540. Lugduni. 1672. T. I, *стр. 459.*

9. Wapowski. Ed. Akad. Umiej. Krakowsk., *стр. 5—6, 21, 33, 37—38, 41, 47, 56—58, 66, 75, 98 и др.*

10. Dlugossi sive Iohannis Longini. Historiae Polonicae libri XIII (1480). 1) I—VI (1240) ed. F. Herbultus. Dobromili, 1615. fol. 2) libr. I—XII, ed. H. Liber Baro ad Huissen. Francofurti. 1711, lib. XIII (cum aliis). Lipsiae. 1712. 2 fol. *См. 1418, 1419 г.*

11. Ибнарабшахъ, (Шихабеддинъ-Ахмедъ). عجائب المقدور فى ذوائب التيمور (*чудеса предопредѣленія въ судьбахъ Тимура). Сочиненіе напечатано Голіусомъ (Лейденъ, 1636), Манжеромъ (Лейварденъ,*

1767—1772), Эшширвани шейхомъ (Калькутта 1818 и 1840) и турецкій переводъ въ Константинополѣ— 1142 (=1729) и 1278 (=1860—1861). См. также:

Тизенгаузенъ, В. Сборникъ матеріаловъ, относящихся къ исторіи Золотой Орды. Т. I. Извлеченіе изъ сочиненій арабскихъ. Санктпетербургъ. 1884. XVI+563. 8⁰.

Гл. XXIV. Изъ сочиненій Ибнарабшаха, *стр. 470.*

12. Cromeri, Martini. De origine et rebus gestis Polonorum libri XXX. Recogniti ab autore. Basiliae per loannem Operinum. 1555. f., *тоже* 1568. f. Colona. 1577. 8⁰. *См.* lib. X, XVIII, XXV.

13. Kromer, Marcin. Polska, przekład Władysława Syrokomli. Wilno. 1853. *См. кн. I, стр. 67.*

14. Miechów, Math. Cronica Polon. Cracov. 1521, in folio. *См. к. 274.*

15. Petri de Dusburg. Cronicon Prussich, edito Christoph. Hartknoch, Ienae. 1679. *См. стр. 435.*

16. Полное **Собраніе русскихъ лѣтописей.** Т. VIII, *стр. 72, 73, 92, 93.*

17. Stryjkowski, Maciej. Kronika polska, litewska, żmudzka i wszystkiej Rusi kijowskiej, siewerskiej, wołyńskiej, podolskiej, podgórskiej, podlaskiej przez.... Królewicz. 1518, in fol., ibid 1582. f.

— *Тоже*. Zbiór dziejopisów polskich. II. wyd. Fr. Bohomolec. Warszawa, 1766. f.

— Wydanie nowe.... poprzedzone wiadomością o życiu i pismach Stryjkowskiego przez Mikołaja Malinowskiego, oraz rozprawa o latopiscach ruskich przez Daniłowicza, pomnożone przedrukiem dzieł pomniejszych Stryjkowskiego. 2 tomy. Warszawa. 1846. 8°. 63. XLVIII, 392+572.

T. I. O pierwszym przyjściu scytów albo tatarów w te pola, gdzie dziś osiedli, połowców wygnawszy i wybiwszy, za czym i ruskie książęta porazili i zniewolili, *cmp. 229 — 232*. O porażeniu rusaków, litwinów i tatarów przez polaków, *cmp. 321—322*.

T. II. Olgerd Wielki, książe litewski, a jako się ojcowskiej śmierci Olgerd nad prussaki pomścił i trzech carzyków tatarskich poraził, a Podole ku Litwie przywrócił, *cmp. 4—9*. O porażeniu tatarów; o wtórej wyprawie Witolda samego na tatary, roku 1397. O wtórej wyprawie Witoldowej przeciw tatarów niefortunnej, roku pańskiego 1399, a od stworzenia świata 6906 i o carze Tamerlanie albo Timirkucie, *cmp. 107—117*. O nowej wyprawie Witoldowej z Litwą i z tatarami do Prus, roku 1414. O pierwszem poselstwie Jagełłowym i Witoldowym do Turka 1415. O zruszeniu Kijowa przez tatary, *cmp. 152—154*. O podawaniu carów tatarskich przez Witolda, 1418 i 1419, *cmp. 156—158*. O porażeniu rusaków i polaków na Podolu przez tatar *cmp. 252—253*. O porażeniu woiska krzyżackiego przez polaków i tatarów litewskich pod Niessową i Puckiem, *cmp. 262—266*. O zburzeniu ruskich krain od nikczemnego wojska tatarskiego, *cmp. 276—279*. O porażeniu naszych u Wiśniowca od tatarów, *cmp. 295—297*. O srogim zburzeniu Podola i Rusi od wołochów, turków i tatarów, *cmp. 305—306*. O sprzysiężeniu tatarów zawolskich z Litwą i Polską przeciw Moskwie i przekopskim tatarom, *cmp. 312—313*. O wojowaniu ruskich krain przez tatar a o porażeniu

ich za Bobrójskiem, *cmp. 317—320.* O srogim zburzeniu litewskich państw przez tatary, około Słucka, Nowogróda, Mińska, Witebska, Połocka, Łojowej Góry. O burzeniu litewskiego księstwa od tatarów a porażeniu ich przez Litwę u Klecka. Bitwa z tatary pod Kleckiem sławna, *cmp. 326—338.* O porażeniu tatarów pod Wronowem, *cmp. 342—345.* O wtargnięciu tatarów do Litwy i do Wołoch. O porażeniu 25000 tatarów przekopskich pod Wiśniowcem, r. 1512 przez polaki i litwę, *cmp. 361—374.* O burzeniu ziem ruskich przez tatary, *cmp. 387—395.*

б) Общія историческія свѣдѣнія.

18. **Azulewicz** (*псевдонимъ*). Apologja tatarów. 1630.

19. **Александровичъ, Джемиль.** Къ вопросу о происхожденіи мусульманъ Литвы и Польши. Первый мусульманскій сборникъ. Москва. 1907, *стр. 5—8.*

20. **Андреевскій, Иванъ.** О правахъ иностранцевъ въ Россіи до вступленія Іоанна III Васильевича на престолъ великаго княжества московскаго. Разсужденіе, представленное юридическому факультету императорскаго С.-Петербургскаго университета кандидатомъ юридическаго факультета разряда наукъ юридическихъ.... для полученія степени магистра государственнаго права. С.-Петербургъ. 1854. 142. 8°.

Гл. 2-я. Отд. II. Отдѣлъ III. Права иностранцевъ служилыхъ. в) Права иноземныхъ войскъ. 1) Права наемныхъ войскъ, *стр. 60—61.*

21. **Ахматовичъ, Мустафа-мурза,** командиръ 1-го эскадрона татарской кавалеріи. Воззваніе къ татарскому народу. 23 октября 1812 г. Kurjer Litewski. 1812. № 86.

22. **Ахметовичъ, Бекиръ.** Рѣчь о литовскихъ татарахъ. Виленскій Вѣстникъ. 1841. № 102.

23. Baliński, Michał. Historja miasta Wilna. 1836, t. I, 1837, t. II.

T. I, zawierający dzieje Wilna od założenia miasta aż do roku 1430. Osadzenie tatarów, *cmp. 163-165.* Installacja hanów tatarskich w Wilnie, *cmp. 174.*

T. II, zawierający dzieje miasta Wilna od początku rządów Swidrygajłły do śmierci Stefana Batorego, czyli od 1430-1586. Koronacja hana tatarskiego, *cmp. 31.* Najazdy tatarów na Litwę *cmp. 37.* Odwarowanie miasta od najazdów tatarskich, *cmp. 38.* Tatarzy idą na Lidę, *cmp. 41.*

24. Bandtke, I. W. O tatarach, mieszkańcach królestwa polskiego, Album Literacki. Pismo zbiorowe, poświęcone dziejom i literaturze krajowej, pod redakcją Kazimierza Wł. Wójcickiego. W Warszawie 1848. T. I, *cmp. 119—127.*

25. — Rękopisma Jana Wincentego Bandtke Stężyńskiego. Biblioteka Warszawska. Warszawa. 1858.

T. III. Skład i formacja chorągwi wojsk polskich, jakie w wieku XVIII istniały, *cmp. 7, 10-11.* O tatarach i wogóle o mieszkańcach tutejszo-krajowych, wyznających religję mahometańską, *cmp. 15—25.*

26. Bartoszewicz, Juljan. Pogląd na stosunki Polski z Turcją i tatarami, na dzieje tatarów w Polsce osiadłych, na przywileje i wspomnienia o znakomitych tatarach polskich. Koran (Al-Koran) z arabskiego, przekład polski Jana murzy-Buczackiego, tatara z Podlasia. Warszawa. 1858. 2 t.

T. I. Rozdzial IV.... Lipkowie...., *cmp. 248—249.* Rozdział V. Ciągnienie wojska tatarskiego zagony jak daleko idą w Polskę i w Litwę, *cmp. 252—253.* Roz-

dzial VI.... Ostatnie wylanie się fanatyzmu na Podole i pod Wiedeń...., *стр.* 273. Rozdzial VII. Szlachta polska, tatarzy. Skąd tatarzy w Litwie? Witold. Późniejsze wychodźstwa. Przegląd prawodawstwa polskiego co do tatarów. Osiedli i nie osiedli. Klasa wyższa co krok uszlachetnia się za Zygmunta III, Kazimierza, Sasów, Poniatowskiego. Czasy ostatnie. Rodziny szlacheckie tatarskie, *стр.* 278—302.

— *Отдѣльный оттискъ этого сочиненія*—Warszawa. 1860. 8°.

27. — Tatarzy polscy. Encyklopedja powszechna, t. XXV. Warszawa. 1867, *стр.* 25—32.

28. Безъ-Корниловичъ, М. О., генералъ-маіоръ. Историческія свѣдѣнія о примѣчательнѣйшихъ мѣстахъ въ Бѣлоруссіи, съ присовокупленіемъ и другихъ свѣдѣній къ ней же относящихся. С.П.Б. 1855, *стр.* 57.

29. Березинъ, И. Н. Изслѣдованіе о происхожденіи и состояніи литовскихъ татаръ, орд. профессора турецкой словесности А. Мухлинскаго. С.П.Б., въ тип. Эдуарда Веймара. Обозрѣніе книгъ и журналовъ. Журналъ министерства народнаго просвѣщенія. Третье десятилѣтіе. Часть XCVI. Отд. VI. С.-Петербургъ. 1857, *стр.* 129—130.

30. Beschreibung der grossen Tannenbergischen Schlacht. I. I. R.-Erleutert. Preussen. 1726. XLII. St. 391—414. T. IV, *стр.* 392.

31. Bernard Pretwicz i jego apologja na sejmie 1550 r. spisał J. T. L. Biblioteka Warszawska. Warszawa. 1866. Lipiec, t. III, *стр. 44—59.*

32. Брунъ, Ф. Черноморье. Сборникъ изслѣдованій по исторической географіи южной Россіи. (1852—1877). Одесса. Часть I. 1879. IV + 227. 8°. Часть II. 1880. IV + 408. 8°.

Ч. I. Гл. X. Судьбы мѣстности занимаемой Одессою, *стр. 171—174.*

33. Бутковъ, П. О Ногаѣ и всѣхъ прочихъ монгольскихъ ханахъ Дашт-Кипчака. Сѣверный Архивъ. С.-Петербургъ. Часть 10-я. 1824.

Іюнь, № 12, *стр. 279—298.* Іюль, №№ 13 *и* 14, *стр. 1—92.*

34. Вельяминовъ-Зерновъ, В. В. О Касимовскихъ царяхъ и царевичахъ. Т. II, *стр. 44, 95.*

35. — Матеріалы для исторіи крымскаго ханства, извлеченные изъ московскаго главнаго архива министерства иностранныхъ дѣлъ издалъ.... дѣйствительный членъ императорской академіи наукъ. С.-Петербургъ. 1864. XI + 231. 4°.

36. Vernet, H. et Eug. Lami. Collection des uniformes des armées françaises de 1791 à 1814 dessinés par.... Paris. 1822.

См. рис.-luniforme des tartares lithuaniens.

37. Военскій, К. Акты, документы и матеріалы для политической и бытовой исторіи 1812 года. Собраны и изданы по порученію его императорскаго высочества великаго князя Михаила Александровича, подъ редакціей.... Томъ первый. Сборникъ императорскаго русскаго историческаго общества. Томъ CXXVIII. С.-Петербургъ. 1909.

Распоряженія комиссіи временнаго литовскаго правительства по вооруженію Литвы. Воззваніе временнаго правительства къ литовскимъ татарамъ, 5 августа 1812 г., *стр. 220—221.* Воззваніе Мустафы-мурзы Ахматовича къ татарскому народу, 23-го октября 1812 г., *стр. 231—232.* Notice historique sur les armemens, qui eurent lieu en Lithuanie pendant łoccupation française en 1812, *стр. 424, 425, и 427.*

38. Voigt Geschichte Preussens von den ältesten Zeiten bis zum Untergange der Herrschaft des deutschen Orden, I—IX. Königsberg. 1827—1839. 8°. *См. т. IV, стр. 239.*

39. Wójcicki, Kazimierz Władysław. Tatarzy. Biblioteka Warszawska. 1842. T. (?) , *стр. 153—183.*

40. — Archiwum domowe do dziejów i literatury krajowej z rękopisów i dzieł najrzadszych zebrał i wydał.... Warszawa. 1856, *стр. 45 и 47.*

41. Gasztowtt, Thadée. La Pologne et l'islam. (Notes historiques). Paris. Société française d'imprimerie et de librairie. 1907. 8°. 355.

Chapitre I. 1223 à 1699, *стр. 1—52.* Chapitre III. 1806 à 1853. Appel à la nation tartare, établie

depuis le XIV-e siècle en Lithuanie afin de combattre pour la patrie commune. Wilna, 2 août 1812, *стр. 147—148*. Chapitre IV. 1853 à 1856. Des lipovaniens, *стр. 263*. Chapitre V. 1856 à 1878, *стр. 314*. Chapitre VI. Epoque actuelle. Les muślims, *стр. 320—340*.

42. Gvagnini, Alex., Rerum polonicarum tomus tres. Francofurti, impensis Sigis Feyerabendij. 1584. 8°.

T. II. Epistola ad Davidum Chytraeum (1581).

— Elzewirski. Russia sive Moscovia itemque Tartaria, Lugd. Batav. 1630. *См. то же письмо.*

43. Gołembiowski, Łukasz. Panowanie Władysława Jagiełły przez.... b. czynnego członka i sekretarza b. towarzystwa kr. Warszawskiego przyjaciół nauk. Warszawa. 1846. 8°. XXV. 573.

R. II. 1399. Wojny Witołda z tatarami, *стр. 63—73*.R. IV. 1410. Czynności z krzyżakami, *стр. 128, 138, 148*. R. VIII. 1416—1418. Tatarzy, *стр. 302*. R. IX. 1423. Litwini gromią hufce tatarskie, *стр. 304-309*. R. X. 1430. Nabiegi tatarów na Ruś litewską, *стр. 353*.

44. Gołembiowski, Sew. Dzieje Polski. (Panowanie Jagiellonów). 3 t. Warszawa. 1846—1848. 8°.

T. I, *стр. 328, прим. 254*. T. III, *стр. 234, 236—240*.

45. Górski, Konstanty. Wojna Rzeczypospolitej polskiej z Turcyą w latach 1672 i 1673. Warszawa. 1890. *Стр. 12, 24, 34, 49*.

46. — .... pułkownik piechoty, przedtem kapitan kwatermistrzowstwa generalnego rosyjskiego. Historja

jazdy polskiej z 3 tablicami litografowanemi. Wydanie drugie. Kraków. 1895.

§ 16. Dalsze losy i ostateczne wykształcenie się jazdy kozaków, *стр. 25; примѣчаніе 30.* Popis rot in anno 1589, *стр. 316.* § 39. Szyk bojowy i taktyka znaczniejszych mas jazdy, *стр. 75.* Tablica I, fig 5. § 45 Obozowanie, *стр. 92.* § 53. Jazda włoska i tatarska, *стр. 104—108; примѣчанія 78—80.* Regestr chorągwi tatarskiej p. Joachima Sielickiego, rotmistrza króla imci 4 novembris 1853 *и списокъ татарскихъ хоругвей 1654 и 1676 г., стр. 334—335.* § 58. Urządzanie woiska polskiego przez konstytucja 1717 r., *стр. 118; примѣчаніе 86.* Dyspartament lokacji zimowej wojska j. królew. mci i Rzplitej koronnego utriusque anthoramenti na komput podług skripta ad archivum, przy traktacie warszawskim postanowiony ido skarbu podany z r. 1716—1717: chorągwie lekkie, *стр. 338.* § 62. Autor taktyki z pierwszej połowy XVII wieku, *стр. 135; примѣчаніе 95.* Regestr kompanji lekkiej Aleksandra Azulewicza, rotmistrza króla jmci i Rzplitej, mającej koni 45, n r. 1750, *стр. 343—344.* § 82. Rozporządzenia rządowe względem tawarzyszy urlopów, ubioru, fortragów i sprzedaży rang, *стр. 17* . § 83. Regulamin dla kawalerji narodawej i półków straży przedniej z roku 1786, *стр. 165, 188—169.*

47. Grobowsky, Ambroży. Starożytności historyczne polskie, czyli pisma i pamiętniki dawnej Poslki, listy królów i znakomitych mężów, przypowieści, przysłowia i t. p., z rękopisów zebrał i przydał żywoty uczonych polaków. Z rycinami. 2 t. Kraków. 1840.

T. I. Bitwa pod Tannenbergiem (z dzieła rękopisowego pzez St. Sarneckiego), *стр. 8;* рисунокъ V. Dąbrowna bitwa z Prussy (*см.* tatarowie xięstwa lithew.).

T. II. Listy St. Jabłonowskiego, wojewody ruskiego, getm. w. k. do króla Jana III. Lwów d. 8 octobris

1681, *cmp. 500;* z Lwowa d. 19 aprilis r. 1691, *cmp. 502.*; z Lwowa d. 10 dbris 1692, *cmp.* 509—510. Listy różne do króla Jana III Sobieskiego Szczęsnego Potockiego w. k. p. kor., z Sokalu d. 22 januar r. 1693, *cmp. 532—533.*

48. — Ojczyste spominki w pismach do dziejów dawnej Polski, diaryusze, relacje, pamiętniki i t. p. służyć mogące do objaśnienia dziejów krajowych, tudzież listy historyczne do panowania krolów Jana Kazimierza i Michała Korybuta, oraz listy Jana Sobieskiego, marszałka i hetmana wielkiego koronnego. Kraków 1845. 2 t.

T. II. Listy historyczne do czasów panowonia króla Michala Korybuta Wiśniowieckiego. 37. Z Janowca, d. II wrzesnia r. 1672, *cmp. 173—174.* 51. Z Lublina d. 31 octobris 1672, *cmp. 187—188.* 73. Z Lwowa d. 21. Kwietnia r. 1673, *cmp. 206.* 74. Ze Lwowa d. 24 kwietnia r. 1673, *cmp. 207—208.* 79. Ze Lwowa d. 19 maja r. 1673, *cmp. 212—213.* 82. Ze Lwowa d. 2 junii r. 1673, *cmp. 214—215.* 84. Ze Lwowa d. 9 junii r. 1673, *cmp. 216—217.* 89. List do j.p. podstolego Smoleńskiego d. 19 junii r. 1673, *cmp. 223—224.* 95. Ze Stratynia d. 3 julii r. 1673, *cmp. 229.* 102. Z Kamieńca d. 14 julii 1673, *cmp. 236—237.* 104. List p. Czerniechowskiego. Z Stratyna 31 julii r. 1673, *cmp. 237—238.* 134. Z Lwowa d. 6 oct. r. 1673, *cmp. 262—263.* 139. List jp. Tarla wojewodzica Sandom. do j.x. Opata Peplińskiego z Międzyboża d. 18 octobris r. 1673, *cmp. 271.* 141. Ze Lwowa d. 26 oct. r. 1673, *cmp. 272—273.* 142. Ze Lwowa d. 27 oct. r. 1673. *cmp. 273—274.* 148. Ze Lwowa d. 10 nov. 1673, *cmp. 277.* 153. Drugi list z Warszawy tejże daty (d. nov. r. 1673), *cmp. 280.* 157. Z obozu pod Botuszany w Wotoszech d. 27 nov r. 1673, *cmp. 283—285.* 161. List do jp. marszałka w. koron. od p. wojewody bracławskiego. Z Nowosiołki d. 12 decembris r. 1673, *cmp.*

287—288. 162. Odpowiedź na ten list Jana Sobieskiego marszałka i hetmana wielk. koronnego, *стр. 289—290.* 164. Ze Lwowa d. 15 decembris r. 1673, *стр. 291—292.* 166. Ze Lwowa d. 20 xbris r. 1673, *стр. 293.* Listy Jana Sobieskiego marszałka i hetmana wielk. koronnego (potem króla polskiego) 18 do x. podkanclerzego, *стр. 352—353.*

49. — Dawna Polska, ze stanowiska jej udziału w dziejach postępującej ludzkości skreślona w jubileuszowym Mikołaja Kopernika r. 1843, a teraz nowo-uporządkowana, przejrzana i z życiorysem autora powiększona przez H. Skimborowicza. Warszawa. 1857. T. II, *стр. 566—569.*

50. Грушевскій, М. Барское староство. Историческіе очерки, Кіевъ. 1894. VI + 310. 8°.

I. Вмѣсто вступленія. Витовтъ*), *стр. 18,—20, 24, 28.* II. Заселеніе юго-восточнаго Подолья въ XV и въ началѣ XVI в. Польская колонизація и татарскіе набѣги, *стр. 63—66.*

51. Gumplowicz, Ludwik. Konfederacja Barska. Korespondencja między Stanisławem Augustem a Ksawerym Branickim, łowczym koronnym w roku 1768. Kraków. 1872. XV—204. 8°.

5. Branicki do króla, w Sołobkowcach d. 11 junii r. 1768, *стр. 12, 13, 15.* 7. Król do Branickiego, w Warszawie b. 20 junii r. 1760, *стр. 20.* 16. Król do Branickiego, w Warszawie d. 30 julii r. 1768,

---

*) О татарской политикѣ Витовта см. еще: **Грушевскій, М.** Очеркъ исторіи Кіевской земли отъ смерти Ярослава до конца XIV ст. Кіевъ. 1891, *стр. 496,* а также, **Барбашовъ.** Витовтъ послѣ Грюнвальда, гл. VI.

cmp. 59. Król do Sosnowskiego, pisarza polnego wielkego xsięstwa litewskiego, d. 21 lipca r. 1768, *cmp. 187—188.* Król do starosty żmudzkiego, *cmp. 188.*

52. Deguignes, Joseph, Histoire génréale des huns, des turcs, des mongols et des autres peuples tartars occidentaux etc., avant et depuis Jésus-Christ jusqu'à présent, précédée d'une introduction contenant des tables chronologiques et historiques des princes qui ont régné dans l'Asie. Ouvrage tiré des livres chinois et des manuscrits orientaux de la bibliothèque du roi, par m.... Paris. Desaint et Saillant. 1756—1757. 4 tom, en 5 vol. in—4°. *Cu.* tom. III, l. XVIII.

53. Dziewulski Stefan i Radziszewski Henryk. Warszawa. T. I. Dzieje miasta.—Topografja—statystyka, ludność, napisał Stefan Dziewulski. Warszawa. 1913, *cmp. 23, 34, 111, 118,—119.*

54. Diète du royaume de Pologne. 1818, *cmp. 278.*

55. Dupont, Philippe. Memoires pour servir à l'histoire de la vie et des actions de Jéan Sobieski III du nom roi de Pologne par...., attaché à ce prince en qualité d'ingénieur en chef de l'artillerie. Publiés d'après manuscrit par J. Janicki. Warsowie. 1885. Biblioteka Ordynacyi Krasińskich. Muzeum Konstantego Świdzińskiego. Tom ósmy, Warszawa. 1885. 4°.

Mémoires: troisième et dernière partie (1684—1696), *cmp. 171—174, 177, 190, 218—219, 222—223.*

56. Załuski, Andreae Chrysostomi in Zaluskie, primo kijovensis, postea plocensis, et nunc Varniensis episcopi,

sacri romani imperii principis, terrarum Prussiae praesidis, et supremi regni Poloniae concellarii epistolarum historico—familiarum tomus primus. A morte Ludovicae reginae et abdicatione regis Ioannis Casimiri. Regum Michaelisi et Ioannis III. Acta continens. Brunsbergae. Anno salutis 1709. Typis mandatus. In—folio.

Epistola XXVIII. Copia literarum ad supremum regni marechalcum a procancellario regni Varsav. 1673, *cmp.* 470. Epistola XXIX. Relatio Chocimensis victoriae cardinali Ursini Andreas Chrysostomus Zaluski. 1673. Tentatu et Barum ubi Kryczynski scytharâ libkorâ primipulus, *cmp.* 493. Epistola XXXIV. Relatio actorum in castris sub Zurawno. 1674. Conditiones pacis inter polonum et turcam, 10-ma, *cmp.* 617.

57. Zannoni. Wizerunek powszechny Polski i Litwy. Tablica № 23.

58. Jaroszewicz, J. Obraz Litwy pod względem jej cywilizacji od czasów najdawniejszych do końca wieku XVIII przez.... profesora prawa krajowego w b. uniwersytecie wileńskim. Wilno. 3 cz. 1844—1845. 8⁰.

Cz. I. Litwa pogańska. R. XI. Domy, wsie, miasta, grody, zaludnienie kraju. § 49.... Pomnażają ludność: tatarzy, żydzi, polacy, niemcy, *cmp.* 94—96. R. V. Rzut oka na dzieje Litwy do czasów ostatniej unji z koroną. § 28. Samowładne panowanie Witolda.... Mięsza się do spraw tatarów Kipczaku, *cmp.* 53—54.

Cz. II. Litwa w pierwszych trzech wiekach po przyjęciu wiary chrześciańskiéj. R. VIII. Pomnożenie ludności przez obcych przychodniów i wzrost miast litewskich. Osiadanie obcych przychodniów, miasta litewskie. § 49. Obcy osadnicy a mianowicie tatarzy, *cmp.* 80—82. Przypisy do części drugiéj (58), (59) *u* (60), *cmp.* 200—202.

Библиотека

59. Jemiłowski, Mikołaj. Pamiętnik.... towarzysza lekkiej chorągwi, ziemianina województwa bełskiego, obejmujący dzieje Polski od roku 1648 do 1679 spółcześnie, porządkiem lat opowiedziany. Lwów, w drukarni zakładu narodowego Ossolinskich. 1850. 8°.

Rok 1672, *стр. 226.* Rok 1674, *стр. 240.*

60. Jerlicz, Joachim. Latopisiec albo kroniczka.... z rękopismu wydał K. Wł. Wójcicki. Warszawa.

T. II. 1672. Puncta pactorum z cesarzem jmcią tureckim i z hanem krymskim przez jm. panów: p. Jana Franciszka Lubowidzkiego wołyńskiego, Gabriela Silnickiego czernihowskiego kasztelanów i przez jp. Jana Szumowskiego, podskarbiego nadwornego koronnego, postanowionych i zawartych, *стр. 196—200.*

61. Изслѣдованіе о происхожденіи и состояніи литовскихъ татаръ. Орд. профес. турецкой словесности **А. Мухлинскаго.** Критика и библіографія. Отечественныя записки. Учено-литературный журналъ, издаваемый Андреемъ Краевскимъ. Годъ девятнадцатый. Т. CXIII. № 8, августъ. Отд. II. С.-Петербургъ. 1857. *Стр. 125—127.*

62. Карамзинъ, Н. М. Исторія государства Россійскаго. Т. I—II. С.П.Б. 1816—1824. 8°.

— *Тоже.* С.П.Б. 1818—1829. 8°.

— *Тоже.* 12 т. Спб. 1842 — 1843. 8°. Изд. Ейнерлинга.

T. II, *стр. 155.* T. V, *стр. 120; прим. 177.* T. VI, *стр. 490, прим.*

63. Киркоръ, А. Черты изъ исторіи и жизни литовскаго народа. Составлены съ разрѣшенія начальства виленскаго губернскаго статистическаго комитета. Въ типографіи Осипа Завадскаго. Вильно. 1854. 8°.

Великій князь Витовтъ, *стр. 37, 149.*

64. Codex epistolaris Vitoldi, magni ducis lithuan. 1376—1430. Collectus opera. Ant. Prochaska. Cracoviae. 1882. 8°.

№№ 334, 391, 393, 411, 414, 435, 443, 444, 987.

65. Kojalowicz, Alb. W. Historiae Lituanae. Pars prior de rebus lituanorum, libri IX. Dantisti. 1650. 4°, *стр. 248.*

66. Komarzewski, M. de. Coup d'œil rapide sur les causes réelles de la décadence de la Pologne. Paris. 1807, *стр. 99.*

67. Compendium legationis. Zbiór relacji, dotyczących, przymierza Karłowskiego, zwrotu Kamieńca i t. d., zebranych przez Stefana Humieckiego, wówczas stolnika podolskiego.—Estrejcher.

Bibl. IX. Relacja komisji in ann. 1699 circa evacuat. Kamieńca na sejmie grodzieńskim, *стр. 63.*

68. Korzon, Tadeusz. Dola i niedola Jana Sobieskiego. 1629—1674. Wydawnictwa akademji umiejętności. Kraków. 1898.

T. II. R. XVII. Podhajce. Traktaty, z tatarami i z Doroszeńka; czem był Krym ówczesny, *cmp. 44.*

T. III. R. XXV. Chocim. Układy z Doroszeńką, tatarami, *cmp. 370.*

69. — Dzieje wojen i wojskowości w Polsce. 3 t. Kraków. 1912.

T. I. § 13. Wojny z krzyżakami: e) 1409—1410 „Wielka wojna" Polski i Litwy z zakonem. Grunwald, *cmp. 119—120, 127—128* *). § 16. Walka z muzułmanami: z tatarami i turkami: a) wyprawy Witolda i bitwa nad Warsklą, *cmp. 208—212,* b) najazd Edygi w 1416 r, *cmp. 212—213,* c) w ostatniem dziesięcioleciu Witolda, *cmp. 213 — 224,* d) boje polaków z turkami za Jagiełły, *cmp. 214—215,* e) Warna 1444, *cmp. 215—218,* f) zagony tatarskie, g) pierwszy najazd turecki, *cmp. 218—226,* h) wzrost hanatu krymskiego po upadku innych, *cmp. 226, 235.* § 20. Strategja i taktyka okresu II-go. a) Jagiełły i Witolda *cmp. 277, 280—282.* § 21. Organizacja siły zbrojnej. b) Służba ziemska wojenna hospodarska w w. xięstwie litewskiem, *cmp. 339.* § 22. Kozaczyzna. Pochodzenie jej i pierwsze objawy, *cmp. 367—371.*

T. II. § 25. Wojny Stefana Batorego. b) Najazdy tatarskie 1577 i 1578, *cmp. 25 — 28.* j) Kampanja wielko-łucka Batorego 1580, *cmp. 46—47.* § 26. Organizacja siły zbrojnej za Stefana Batorego, *cmp. 63—64.* § 28. Kozaczyzna, *cmp. 82.* § 32. Wojna szwedzka pierwsza 1600 — 1611. c) Działania Chodkiewicza, *cmp. 145.* § 35. a) Walka z tatarami, *cmp. 220—226.* b) Wojna turecka trzecia Abaki paszy, *cmp. 226—228.* § 40. Rzut oka ogólny. b) Walka z muzułmanami: czwarta i piąta (ostatnia) wojny tureckie. j) Wojna turecka czwarta 1672—1676, *420, 446, 460, 466, 468, 489.*

---

*) См. **Offmański, M.** Grunwald. Warszawa. 1903, стр. 76. **Довгялло, Д. И.** Битва при Грюнвальдѣ 15 іюля 1410 г. Виленскій Календарь 1910, 8°. *Стр. 23, 30, 31, 41, 43, 45.*

T. III. § 47. Wojny przedrozbiorowe. b) Wojna konfederatów barskich 1768—1772, *стр. 135, 145.* § 48. Wojna rosyjsko-polska 1792. a) Kampania wojska litewskiego, *стр. 149, 151, 152, 155, 156, 161.* § 49. Organizacja siły zbrojnej, *стр. 184.* § 51. Taktyka i strategja. d) Wartość działań strategicznych w polu, w latach 1792 i 1794, *стр. 248—249.* Gembarzewski. Broń. R. VIII. Uzbrojenie i rodzaje broni. § 7. Wiek XVII, *стр. 298.* Wojska polsko-francuskie (legjony, gwardja). Gwardja polsko-francuska, (.... szwadron tatarów litewskich), *стр. 335.* Ryc. 31. Rotmistrz tatarski podług malowidła z r. 1660, *стр. 17* *).

— Grunwald. Ustęp z dziejów wojennych Polski. Biblioteka narodowa. Warszawa. 1910, *стр. 8—10.*

70. Kochowski, Wespazyan. Roczników Polski Klimakter IV, obejmujący dzieje Polski pod panowaniem króla Michała przez.... wojskiego krakowskiego, podkomorzego i dziejopisca królewskiego. Z łacińskiego tłomaczenie polskie. Wydanie J. N. Bobrowicza. Lipsk. 1853. 8°.

Księga III. 1671, *стр. 125.* Księga IV, *стр. 239.* Księga V. 1673. *стр. 309, 349—350.* Noty. List z obozu pod Botuszany, 27 nov. r. 1673, *стр. 379.*

---

*) Рисунки, касающіеся литовскихъ татаръ, помѣщены еще въ сочиненіяхъ Крашевскаго, Мостицкаго, Рембовскаго, Осиповича и Сенницкаго (см. ниже №№ 73, 83, 103, 222 и 226). Кромѣ того, по заказу **А. А. Смульскаго** (Смольскаго) напечатано, въ видѣ репродукцій съ различныхъ картинъ, значительное число рисунковъ, которые должны были иллюстрировать составляемое имъ сочиненіе о татарской конницѣ на Литвѣ; 24 клише для этихъ рисунковъ изготовлены въ 1903 г. типолитографіей Голике и Вильборгъ; одинъ изъ рисунковъ воспроизводитъ принадлежащую виленскому коллекціонеру любителю картину 1524 г., изображающую татарскаго всадника.

71. Krasiński, Jan. Polska, przekład Budzińskiego Stan. Warszawa. 1852, *стр. 102.*

72. Kraciński, m^{al} de la diète général (colonel du régimant). Aperçu sur les juifs de Pologne. Paris. 1818, *стр. 45.*

73. Kraszewski, J. J. Wilno od początków jego do roku 1750, wydanie Adama Zawadskiego. T. I—IV. Wilno. 1840—1842. 8°.

T. III. Tatarowie, *гл. XVI, стр. 151—163 и рисунокъ:* meczet tatarski w Wilnie na Łukiszkach.

74. Kurjer Litewski. 1812. № 60. *Воззваніе военнаго комитета комиссіи временнаго правительства великаго княжества литовскаго къ литовскимъ татарамъ. 2 августа 1812 г.*

75. La grande encyclopédie inventaire raisonné des sciences, des lettres et des arts par une société de savants et de gens de lettres.... Paris 31 tomes.

Tome trentiéme **J. Deniker.** Tatar (les tatars de la Lithuanie), *стр. 973.*

76. Langlès, L. Instituts politiques et militaires de Tamerlan, proprement appellé Timour, écrits par lui-même en mogol, et traduits en français, sur la version persane d'Abou-Taleb-Al-Hosseïni, avec la vie de ce conquérant d'après les meilleurs auteurs orientaux, des notes et des tables historique, géographique etc. par....,

officier de nn. ss. les maréchaux de France. À Paris. M. DCC. LXXXVII. Première partie. 157. Seconde partie. Projets et entreprises. 159—400. 8°.

— **Herbelot.** Bibliothèque orientale. *Tranduction des institutions de Tamerlan en anglais et en français.*

77. Lannoy, Guillebert de. Les voyages et ambassades de messire Guillebert de Lannoy (1399 — 1450), publiés par la société des bibliophiles de Mons. Mons. 1842. 8°, *стр. 25.*

78. Lewicki, Anatol, dr. prof. Powstanie Świdrygiełły. Ustęp z dziejów unji Litwy z koroną. Praca uwieńczona pierwszą nagrodą towarzystwa historyczno-literackiego w Paryżu na konkursie im. J. U. Niemcewicza. Nakładem akademii umiejętności. Kraków. 1692. 384. 8°.

R. IV. Świdrygiełło.... zdrada i niewola...., *стр. 58—59.* R. VIII. Wojna łucka. Bitwa pod Łuckiem (1431), *стр. 95 — 96....* Oblężenia Łucka (1431)...., *стр. 99.* R. XII. Druga wojna Świdrygiełły. Siły Świdrygiełły (1432). Bitwa pod Oszmianą (1432). Bitwa pod Kopestrzynem (1432). Druga wyprawa na Litwę z początku r. 1433, *стр. 158—166.* R. XIV. Umowa z sierotkami i powstanie na Litwie.... Utrata Łucka i powstanie słuckie (1433)...., *стр. 183—184.* R. XXI. Bitwa nad Świętną.... Obie armje (1435)...., *стр. 255.* R. XXIII. Upadek powstania. Świdrygiełło po klęsce nad Świętą (1435—1436), *стр. 275.*

79. Левіцький, І. Татари і литва на Україні. Кіевъ. 1876. 42. 8°.

Рецензія.—Одесскій Вѣстникъ. 1876, № 231.

80. M *). Не польскіе, но литовскіе татары. Корреспонденція изъ Вильны. Новое Время. 1911. № 12613.

81. Malte Brun, Conr. Tableau de la Pologne ancienne et moderne. Pour servir de complément à l'histoire de la Pologne par M. de Rulhières. Paris. Chez Henri Tardieu. 1807.

Chap. XIV. Description de la Lithuanie. Topographie de Wilna etc, *стр. 207.*

— Nouv. éd. refondue et augmentée par Leo Chodzko. Vols. 1—2. Paris et Bruxelles. 1830. 8°.

— Nouv. éd. Vols. 1—2. Bruxelles. 1831. 8°.

82. Morawski, Szczęsny. Uzbrojenie rycerstwa polskiego. Czas. Dodatek miesięczny. Tom XIV, zeszyt 41. Maj. Kraków. 1859.

Zbroja za Piastów, *стр. 236.* Petyhorce, *стр. 247—249.*

83. Mościcki, Henryk. Dzieje porozbiorowe Litwy i Rusi. Tom I. 1772—1800, z 165 ilustracjami w tekście, 2 barwnemi tablicami i mapą trzech rozbiorów Polski. Wilno. 1913.

R. III. Powstanie Kościuszkowskie, *стр. 159, 161, 184, 196—197, 204, 213—214, 253, 256.* R. V. Czasy

*) Статья написана **А. С. Михаловскимъ.**

Pawła I. Paweł I i Polska, *стр. 429—430. Рисунки:* ułani półku Bielaka z końca XVIII wieku. Ułan i pocztowy (według ryciny współcz. w zbiorach hr. Przeździeckich w Warszawie), *стр.* 107. Oficer pułku konnego litewsko-tatarskiego (1797—1801) w ubiorze zimowym (według ryciny w zbiorach Bron. Gembarzewskiego), *стр. 383.*

84. Мухлинскій, А. Ординарный профессоръ турецкой словесности. Изслѣдованіе о происхожденіи и состояніи литовскихъ татаръ. Годичный торжественный актъ императорскаго Санктъ-Петербургскаго университета, бывшій 8 февраля 1857. С.П.Б. 1857. 8°, *стр. 115—182.*

Оглавленіе. Певвые слѣды поселеній татаръ на Литвѣ. Колонизація татаръ в. к. Витовтомъ. Дальнѣйшее приращеніе населеній татаръ. Состояніе и права литовскихъ татаръ до Ситизмунда III. Притѣсненіе татаръ при Сигизмундѣ III. Новѣйшія польскія узаконенія о татарахъ. Русскіе законы. Народонаселеніе татаръ въ прежнія времена. Новѣйшее народонаселеніе въ западныхъ губерніяхъ. Современный бытъ татаръ. Примѣчанія I—X.

— *Тоже. Отдѣльный оттискъ.* С.П.Б. Типографія Эдуарда Веймара. 1857. 8°.

— *Тоже. Отдѣльный оттискъ.* Типо-литографія штаба Одесскаго военнаго округа. 1902. 59. 8° *).

*) Иниціатива Одесскаго изданія принадлежитъ **М. А. Сульженевичу.**

85. — Zdanie sprawy o tatarach litewskich, przez jednego z tych tatarów złożone sułtanowi Sulejmanowi, w. r. 1558. Z języka tureckiego przełożył, objaśnił, materjałami historycznemi uzupełnił...., profesor zwyczajny literatury tureckiej w Cesarskim St.-Petersburgskim uniwersytecie. Teka Wileńska. 1858. № 4, *стр. 240—272 (1—32)*, № 5, *стр. 121—179 (33—91)*. № 6. Materjały z metryki litewskiej, *стр. 139—183 (93—137)*.

— *Тоже. Отдѣльный оттискъ съ приложеніемъ турецкаго текста.* Вильно. 1858. 8°. 137+24.

86. — Pamiętnik relig. moral. T. XXXIII, *стр. 277*.

87. Napierski, A. W. Index corporis historico-diplomatici Livoniae, Esthoniae, Curoniae. Auf Veranstaltung und Kosten der verbundenen Ritterschaften. Lw.-Ehst.- und Kurland's heraus gegeben, Von 1—2. Riga und Dorpat. 1833—1835. f. I. 1190—1449. II. 1449—1631.

List komptura Dunab. do w. mistrza Inflant z Lyxten 25 apr.

88. Narbutt, Teod. Dzieje starożytne narodu litewskiego. I—IX. Wilno. 1835—1841. 8°.

T. VI. 1839. Panowanie Witolda w wieku piętnastym X. XI. R. IV. Odmiany stosunków z krzyżakami. § 1552. R. 1409. Ochocza gotowność z obu stron do wojny. *стр. 185*. R. V. Wojna z krzyżakami. § 1570. R. 1410. Szyk i liczba wojska królewskiego, *стр. 229—230*. § 1573. R. 1410. Bitwa pod Grunwaldem, *стр. 237, 241, 243*.

T. VIII. 1840. Panowanie Kazimierza i Alexandra. X. XV. R. VIII. Reszta lat panowania króla Kazimierza. § 1894. Tatarzy litewcy, *стр. 246—248.* Dodatki do dziejów litewskich tomy VIII-go. Dodatek II. Wzmianka o tatarach, *стр. 6—10.*

T. IX. 1841. Panowania Zygmuntów. X. XVIII. R. I. Rządy pod wpływem królowej Bony. § 2093. R. 1535. Napad litwinów, *стр. 198—199.*

89. — Dzieje narodu litewskiego, w krótkości zebrane, z dołączeniem potoku pochodzeń ludów narodu litewskiego i 4-ch tablic rodowych książąt litewskich. Wilno. Druk Zawadzkiego. 1847. 8°. VII. 243. *Стр. 131, 137, 210 и др.*

90. Naruszewicz, biskup. Tauryka, czyli wiadomości starożytne. Warszawa. 1787. 8°. *Стр. 97—98.*

91. Niemcewicz, J. U. Zbiór pamiętników historycznych o dawnej Polsce, z rękopisów, tudzież dzieł w różnych językach o Polsce wydanych, oraz z listami oryginalnemi królów i znakomitych ludzi w kraju naszym przez.... wydanie nowe Jana Nep. Bobrowicza w Lipsku. 1838—1840.

T. I. Wjazd króla Henryka i koronacja jego z Orkelskiego rękopisu z łacińskiego przełożona i skrócone, *стр. 181.*

T. V. Wypis z listu do sekretarza stanu Calvert. 1 lipca 1622, *стр. 318.*

92. Оболенскій, М. А., князь. Ярлыкъ хана Золотой Орды Тахтамыша къ польскому королю Ягайлу 1392—1399. Изданъ.... почетнымъ членомъ Казан-

скаго университета и Казанскаго общества любителей отечественной словесности. Казань. 1850. 8°. 70.

93. Pasek, Jan Chryzostom. Reszty rękopisu...., deputata z powiatu Lelowskiego na koło rycerskie za króla Michała Korybuta, a pierwiej towarzysza pancernego (1656—1688). Z egzemplarza w cesar. publ. bibliot. w Petersburgu znajdującego się spisane i wydane przez Stanisława Augusta Lachowicza. Wilno. Nakład i druk Teofila Glücksberga. 1843.

Rok pański 1672, *стр. 292.*

94. Печеви (Печоглу) - Ибрагимъ - паша (ум. 1650). Тарихи *). Константинополь. 1283 = 1866. Т. I, *стр. 471—473.*

— *Рукописное воспроизведеніе Тарихи - Печеви принадлежитъ профессору А. Мухлинскому. См. стр. 108 этой рукописи.*

95. Польскіе татары. Новое Время. 1911 № 12601.

96. Pułaski, Kazimierz. Stosunki Polski z tatarszczyzną Stosunki z Mengli-Girejem, chanem tatarów perekopskich (1469—1515). Acta i listy. Kraków — Warszawa. 1881.

---

*) Печеви ссылается на болѣе древняго писателя **Алты-Парманъ-эфенди** (ум. 1033 = 1623), трактующаго въ своемъ сочиненіч о переселеніи татаръ въ Лэхію (Польшу).

97. — Sprawy tatarskie w Polsce. Stosunki Zygmunta I z Machmet Girejem, chanem perekopskim (1515—1523). Przewód. nauk. literac. 1887. *Cmp. 888—898, 983—999.*

98. Pułaski, Franciscus. Fontes legationem Turciam Ioannis Gninski palatini Culmensis an. 1677 & 1678 celebratam illustrantes. Cum 12 tabulis. Varsaviae 1907. Biblioteka Ordynacji Krasińskich. Muzeum Konstantego Świdzińskiego. Tomy XX, XXI i XXII.

1677, mai 9.—1678, februarii 8. Relatio Ioannis Gninski, palatini Culmensis, de legatione in Turciam, itineris descriptionem, per tractationes internationales, ex actionibus legatis rei depositionem complectens, *cmp. 6, 37, 40—41, 52, 64—65, 67—68, 71—72, 76, 78—79, 89, 93, 113, 118—119, 128—130, 149, 159—160, 166.*—1677, augusti 22. Constantinopoli. Ioannes Gninski ad Ioannem III et ducem Stanislaum Jabłonowski, *cmp. 246—247.*—1678, ianuarii 25. Constantinopoli. I. Gninski, palatinus Culmensis, ad regem et ducem Jabłonowski. Nuntia de Persia, de legatis Ragusae et d—no Kryczynski *cmp. 289.*—1678, ianuarii 28. Constantinopoli. Adnotatio I. Gninski, palatini Culmensis de necesitate pacis, *cmp. 292—293.*—1678, aprilis 6—7. Ratificatio pacis Żoravnensis a Mahometo IV in Stambul in plenilumio Sefer a 1089 facta, *cmp. 309, 316.*—1678, iunii 17—nowembris 6. Samuelis Proski diarium expeditionis ad Czehryn, *cmp. 366.*—1678, decembris 20. Brzeżany. Nicolaus Sieniawski, marsalcus curiae regni, ad I. Gninski, palatinum Culmensis, *cmp. 417—418.*—1679, februarii 8.—Oratio Ioannis Gninski in comitiis Grodnensibus legendam relationem antecedens, *cmp. 430.* Przypiski, *cmp. 465, 467, 470.*

99. Przeździecki, Alexander. Podole, Wołyń, Ukraina obrazy miejsc i czasów. Wilno. 2 t. 1841.

T. I. Kamieniec, *стр. 185—187.* Dodatek. E. Relacja traktatów z cesarzem tureckim zawartych anno 1672 o Kamieniec i całe Podole z Ukrainą przez komisarzy królewskich Franciszka Lubowickiego k-na wołyńskiego i Gabryela Sielnickiego k-na Czerniechowskiego, *стр. 207, 210—211, 217—218, 224—225.*

100. Przyjaciel Ludu. 1842, *стр. 16.*

101. Рашидъ-эфенди. *Исторія Турціи до 1134=1722. 3 т. Скутари. 1150=1737.*

Т. I. Періодъ 1082=1671—1089=1678; 1083=1673, стр. 65, прм. I.

102. Relacja o upadku Kamieńca. Przegląd powszechny. 1866, zeszyt 3, *стр. 401.*

103. Rembowski, Alexandre. Sources documentaires concernant l'histoire du régiment des chevaux-légers de la garde de Napoléon I, d'après des manuscrits originaux et des documents édités par.... Préface en français par mm. C. Przecławski et le lieut.-colonel E. Titeux. Enrichies de gravures et de fac-simile. Biblioteka Ordynacji Krasińskich. Museum Konstantego Świdzińskiego, Tomy XIV, XV. XVI, XVII i XVIII. Varsovie. 1899. 4°.

Préface de l'éditeur, *стр. XIII.* Notice historique sur le régiment des cheveaux-légers-lanciers polonais de la garde impériale, sa formation, son organisation et l'itinéraire de ses marches, ainsi que sur ses compagnes (par général Dautancourt), *стр. 255, 276—277, 284—285, 291—292, 298, 310, 325, 327,*

329—333, 336, 338—347, 349, 353—354, 362, 366, 388, 424—425, 433, 461, 476, 482, 516, 520. Garde impériales chevaux-légers. Registre des services de messieurs les officiers, *cmp. 617.* Garde impériale. 1-er regiment des chevaux-légers-lanciers. Notice pour servir a l'historique du corps, *cmp. 636—637.* Uniformes des chevaux-légers. Escadron des tartares lithuaniens, *cmp. 742—743.* Aqu. B. Gembarzewski. Tartares lithuaniens, *cmp. 271.*

104. Rolle, A. (Dr. Antoni J.). Zameczki podolskie na kresach Multańskich. 3 t. Warszawa. 1880. (Wydanie drugie).

T. I. Kamieniec nad Smotryczem. R. II.... Wojna z Turcją, *cmp. 114.* R. III.... Lipkowie i ich dzieje...., *cmp. 144—153.*

T. III. Bar nad Rowem. R. II.... Kryczyński, bej Barski (1648—1699), *cmp. 150—155.* R. IV. Konfederacya barska ...., *cmp. 174, 183.*

105. — Opowiadania historyczne. I. Lwów. 1878.

I. Pod półksiężycem, *cmp. 1—72.* Książe Sarmacyi, *cmp. 77.* IV. Na kresach, *cmp. 161—163, 182, 188—193.*

106. — Nowe opowiadania historyczne. II. Lwów. 1883.

Pod krzyżem *cmp. 15, 37, 54, 56, 58.* — Losy kresowego miasteczka, *cmp. 107.*—Zemsta kozacza, *cmp. 203—204, 211.*

107. — Opowidania historyczne. Seria VII. Lwów. 1891.

Zdrada Kamieniecka. (Rok 1672). I. Przed burzą, *cmp. 10.* III. Pan stolnik przemyski, *cmp. 33—34.*

108. — Sylwetki i szkice historiczne i literackie. Serja IX. Kraków. 1893. 8°.

Kobieta w oblężonym przez turków Kamieńcu (1672), *cmp. 126—130.*

Dzieje osadnictwa tatarskiego po włoskiem pograniczu, *cmp. 247—385. Оглавленіе.* I. Kilka uwag o początkowej kolonizacji litewskiej. II. Osadnictwo tatarskie na południowych kresach. Ostróg na Wołyniu, Bar na Podolu.—Pretwicz jako kolonizator. III. Reakcya-zubożenie i jako jego wynik ubyt ludności tatarskiej. IV. Wojny Chmielnickiego i ich wpływ na tatarską kolonizację. Zbliżenie się jednowierców. Stosunki ze Wschodem. Początki emigracji. Lipkowie. V. W przededniu tureckiego pogromu,— prywatne tatarskie chorągwie,— nowa kolonizacja tatarska na pograniczu wołoskiem, — p. Piwo, pułkownik, i rotmistrze tatarscy w służbie Rzeczypospolitej. VI. Pierwszy rok panowania tureckiego na Podolu.— Lipkowie i ich dowódca Aleksander Kryczyński, bej Barski. Marcin Bogusz i iego zabiegi na drodze pojednania. VII. Wiktorja Chocimska 1673 r. Nowe starania o przeprowadzenie zgody, pomyślnym uwieńczone skutkiem. Amnestja. — Konstytucje dotyczące tatarów lipków, na dawne powracających stanowiska. VIII. Nowe granice. Lipkowie i podolskie do nich należące terytorjum. Rabunki. Szereg zameczków i fortów strażniczych, wzniesionych z celem odparowywania ich napadów. IX. Ewakuacja Kamieńca. Dalsze dzieje rabusiów, już w stepach bessarabskich osiadłych, ich zniknięcie z widowni w drugiej połowie XVIII w. Koloniści Niemirowscy, Ostrogscy. Statystyka spólczesna tatarów, w granicach Witoldowego, niegdyś posiadania zamieszkałych.

109. Rolle, Michał. Z przeszłości. Okręg Rawski, starostwo Barskie (do r. 1774). Lwów. 1896. 8°.

Część pierwsza. III. Najazdy tatarskie, *стр. 13—17.* Część druga. X. Ostatnich lat czterdzieści XVII stulecia (1659—1699), *стр. 219—221.*

110. Руберовскій, Н. Нѣсколько словъ о татарахъ (въ сѣверо-западномъ краѣ). Виленскій Вѣстникъ. 1867. № 131.

111. Сейидъ-Мухаммедъ-Риза. (Ум. 1069=1756). Ассебъу-с-сейяръ фи ахбари мулюки татаръ=„семь планетъ въ извѣстіяхъ о царяхъ татарскихъ". Изданіе профессора Каземъ-Бека. Казань. 1832. *Стр. 73—74.*

112. Sękowski, J. J. S. Collectanea z dziejopisów tureckich. Rzeczy do historyi polskiei służących. Z dodatkiem objaśnień potrzebnych krytycznych uwag przez.... professora zwyczaynego języków wschodnich w cesarskim uniwersytecie. S. Petersburgskim. W Warszawie. 2 t 1824—1825.

T. II. Wojny z otomanami z powodu kozaków, za panowania Michała i Jana III, aż do sojuszu z Austrją. Z roczników Raszyd Efendego. Warunki dodatkowe. Art. I, *стр. 71.*

113. Siestrenczewicz. Histoire de la Tauride, par.... metropolitan unique de l'eglise catholique en Russie. Brunsvick. 1800.

— **Сестренцевичъ - Богушъ, Станиславъ.** Исторія царства Херсонеса Таврійскаго (исторія о Тавріи), сочиненная.... преосвященнымъ митрополитомъ рим-

ско-католическихъ церквей въ Россіи.... Переводъ съ французскаго. С.-Петербургъ. 1806. Т. I. 440. Т. II. 442. 8°.

Т. II. Кн. XVI. О Тавріи подъ властью монголовъ или татаръ съ 1223 г. по 1783 г. Происшествія, споспѣшествовавшія независимости Тавріи. 1320—1331. Крымскіе татары дѣлаются обладателями Кіева и Подоліи. 1357. Таврійскіе христіане призываютъ къ себѣ кипчакскихъ татаръ на помощь съ 1350 по 1376. Новый ханъ въ Крыму. 1391 — 1398. Политика литовцевъ. 1396. Союзъ крымскихъ татаръ съ россіянами противъ Кипчака. 1396—1397. Тимуръ, изгнанный изъ Крыма, дѣлается обладателемъ Кипчака. 1398. Эдигей, дядя Тимуровъ, дѣлается государемъ въ Тавріи. 1408. Причина прозванія Гирея. 1428—1467. Конецъ кипчакской имперіи. Гаджи-Девлетъ-Гирей царемъ въ Тавріи. Гаджи нисходитъ съ престола и восходитъ таки на оный. 1437 — 1443. Новый союзъ между Гаджіемъ и поляками. 1455. Поляки нарушаютъ договоръ. 1458. Неосновательное безпокойство генуэзцевъ въ разсужденіи Гаджія. 1463. Посольство папы въ Крымъ. 1496. Смерть Гаджи-Гирея. Свойства его. 1467. Его политика и союзы. *Стр. 227—252.*

114. Смирновъ, В. Д. Крымское ханство подъ верховенствомъ Отоманской Порты до начала XVIII вѣка. С.-Петербургъ. 1887. XXXV+772. 8°.

Личность инака Кутлу-Буги, *стр. 137.* Передвиженія татарскихъ бродниковъ и водвореніе нѣкоторыхъ изъ нихъ въ Литвѣ при Витовтѣ, *стр. 153—166, 175.* Улу-Мухаммедъ и Кючукъ-Мухаммедъ, *стр. 204.* Легендарныя преданія и историческія данныя о личности Хаджи-Герая, *стр. 217, 218, 220, 226—228.* Тождество личности Даулетъ-бирды

и Хаджи-Герая, *стр. 230—231.* Вопросъ о плѣнѣ Менглы-Гирея и вторичномъ утвержденіи его на ханствѣ, *стр. 288.*

115. Starożytności polskie. Poznań. 1842. t. I. 1852, t. II.

T. II. Litwa, *стр. 52—53,* Tatarzy i tatarzy litewcy, *стр. 595—600.* Waka, *стр. 636.*

116. Sternal, Tadeusz. Oblężenie Kamieńca w powieści i historji. Studjum historyczno-literackie. We Lwowie. 1890.

R. III, *стр. 21 и 22.* (1672).

117. Syrokomla, Władysław. Mińsk. Peryod trzeci. Mińsk jako województwo. Wzrost i klęski miasta. Tatarowie i żydzi. Teka Wileńska. 1857. № 2.

118. Talko-Hryncewicz, J. Muślimowie czyli tak zwani tatarzy litewscy, zarys antropologo-etnologiczny, materyały antropologiczno-archeologiczne i etnograficzne, wydawane staraniem komisyi antropologicznej akademii umiejętności w Krakowie. Tom IX. 1907.

119. Twardowski, Saweli. Wojna domowa z kozakami i tatarzy, Moskwą, potem szwedami i z węgrami przez lat dwanascie za panowania najjaśnieyszego Jana Kazimierza, króla polskiego.... Calissi. Anno domini. 1681.

120. Tuhan-Baranowski, Maciey. O muslimach litewskich. Wydanie pośmiertne Antoniego Krumana*). Warszawa. 1896. 72. 8°.

---

*) Біографическія свѣдѣнія о Круманѣ см. въ его—Wybor poezyi Wydanie posmiertne z portretem autora. Warszawa. Gebetner i Wolf. 1896. 8°.

Оглавленіе. Wstęp. Pochodzenie mongołów. Najście mongołów na Europę 1224—1240 r. Carstwo Kipczackie, zwane Złotą hordą. Carstwo Krymskie (streszczenie przekładu z tatarskiego). O muslimach litewskich. Herby szlachty tatarskiej, które przeszły do rodzin szlacheckich polskich i ruskich.

121. Tykiel, B. Kilka uwag historyczno-statystycznych o gubernji Augustowskiej. Biblioteka Warszawska. Warszawa. 1857.

T. IV. O mieszkańcach, wyznających wiarę mahometańską, czyli tak zwanych tatarach, *стр. 606—610.*

122. Ubicini, M. A. Lettres sur la Turquie, ou tableau statistique, religieux, politique, administratif, militaire, commercial, de l'empire Ottoman, depuis le Khatti-Cherif de Gulk-hanè (1839), accompagné de pièces justificatives. Paris. 1853.

123. Федоровъ, штабсъ-ротмистръ. Краткая исторія 47-го драгунскаго татарскаго полка для нижнихъ чиновъ. Плоцкъ. 1897. 34. 8° *).

Оглавленіе. Наша родина Россія. Первыя войска въ Россіи. Начало кавалеріи. Русскія войска при Петрѣ Великомъ. Начало татарскаго полка. Сраженіе подъ Пултускомъ 13 и 14 декабря 1806 г. Война 1812 г. 15 іюля подъ м. Кобринымъ. Сраженіе при д. Городечкѣ 31 іюля. Ночное нападеніе при рѣкѣ Стыри. 8 сентября. Сраженіе при гор. Калишѣ. Сраженіе подъ гор. Бауценомъ. 9 мая.

*) Въ 1913—1914 г. поручикъ Батенинъ составлялъ исторію 15-го уланскаго татарскаго полка (бывшаго 47-го драгунскаго).

Сраженіе при Кульмѣ 17-го и 18-го августа. Война 1830—1831 г. Формированіе 47 драгунскаго татарскаго полка. Приложенія. I—IV.

124. Folieta (Foglietta), Ubertus. Historiae Genuensium libri XII, ab origine gentis ad ann. 1528. Genux, Hier. Bartoli. 1585, in folio. *Тоже въ т. I.* Thesaurus antiquitatum Italiae de Graevius'*a и въ продолженіи до 1550 Iacq. Bonfadio (Papioe. 1586. 4°). Fr. Serdanati далъ итальянскій переводъ Theusaurus'a, a Bart. Paschotti перевелъ на итальянскій языкъ указанное продолженіе; объ послѣднія работы напечатаны à Gènes, chez Gir. Bartolien. 1597, in folio. Объ работы соединилъ Boutourlin. См. lib. II.*

125. Hammer. Geschichte der Goldenen Horde in Kiptschak. Pesth. 1840. *См. стр. 364, 373.*

126. Histoire universelle, depuis le commencement du monde jusqu'à présent trad. de l'anglais par une société de gens de lettres (de Joncourt, Chaufepié, Robinet etc). Amsterdam, 1742—92 et Paris. 1802. 46 vol in 4°. *См. т. XXXV, l. II.*

127. Howorth. History of the Mongols. London. 1880. T. II, *стр. 258, 269.*

128. Chodźko, Léonard. Annales polonaises. Paris.

Appel à la nation tartare, établie depuis le XIV-e siècle en Lithuanie afin de combattre pour la patrie commune. Wilna, 2 août 1812.

129. Czacki, Tadeusz. O tatarach rozprawa. Dziennik Wileński. 1816. III. *Стр. 565—586.*

— *Тоже.* Pomniki historji i literatury polskiej, wydał Michał Wiszniewski. 1835. 8°. T. II. *Стр. 87—108.*

130. — **Чацкій. Ѳ.** О татарахъ, живущихъ въ Польшѣ. Перевелъ съ польскаго А. Глебовичъ. Сѣверный Архивъ, журналъ статистики и путешествій, издаваемый Ѳ. Булгаринымъ. Часть XII. С.-Петербургъ. 1824 *).

Ноябрь. №№ 21 и 22. 1. Когда и какимъ образомъ въ Литвѣ татары начали селиться, *стр. 138—142.*

Декабрь. №№ 23 и 24. 2. Какой жребій испытали въ Польшѣ татары. 3. Какими правами судятся татары. 4. Какую монету чернь называла условіемъ бѣса съ татариномъ. Примѣчанія. *Стр. 223—239.*

131. — Dzieła Tadeusza Czackiego, zebrane i wydane przez hr. Edwarda Raczyńskiego. 1843 t. I, 1844 t. II, 1845 t. III. Poznań 1843. 8°.

T. II. O litewskich i polskich prawach, o ich duchu źródłach, związku i o rzeczach, zawartych w pierwszym statucie dla Litwy 1529 r. wydanym. 1. Jak i kiedy zaczęły być u nas tatarów osady.

---

*) **Архивъ** историко-юридическихъ свѣдѣній, относящихся до Россіи, **издаваемый Николаемъ Калачевымъ.** Кн. I изд. 2-ое С.-Петербургъ. 1876.

Прил. II. Указатель статей по русской исторіи, географіи, статистикѣ и русскому праву, помѣщенныхъ въ Сѣверномъ Архивѣ, составленный А. Аѳанасьевымъ. 1824. О татарахъ, живущихъ въ Польшѣ, переводъ А. Глебовича, *стр. 40—41.* № 30.

2. Jakiego losu doświadczali tatarzy w naszym kraju. 3. Co znaczą te monety które tatarzy u nas chowali, a gmin je nazywał zakładem przymierza tatarów z czártem, *стр. 132—135*. Wykład tablicy monet kuficznych znajdowanych w Litwie, od gminu zakładem przymierza z czartem, I — VI *и рисунки монетъ*, tablica XIV.

T. III. O Tatarach, *стр. 304—320:* § 1. Jak i kiedy tatarowie zakładać u nas zaczęli osady? § II. Jakiego losu doświadczali u nas tatarzy. § III. Jakie prawa służą tym kolonjom, gdy sami między sobą rządzą. § IV. Jakie to są monety, które gmin zakładem przymierza tatarzyna z czartem nazywał.

— *Тоже.* (O litewskich i polskich prawach....) *2 тома изъ* „Biblioteki polskiej" wydanie K. J. Turowskiego, zeszyt 48 do 54. Drukarnia Czasu. Kraków. 1861. VIII. 9—349 i 352. 8°.

T. II, *стр. 148—153; приложеніе I—VIII.*

132. Czyżewski, Piotr. Alfurkan tatarski prawdziwy na czterdzieści części rozdzielony. 1616. 80. 4°.

— *Тоже. 1617 и 1643. (Въ заглавіи изданія 1643 г. пропущены слова: „na czterdzieści części rozdzielony". Всѣ три изданія Alfurkan'a вышли безъ указанія мѣста напечатанія).*

133. Schloetzers. Allgemeine Nord-Geschichte. 2. Theil. s. Halle. 1771. 4°. *Стр. 175—178.*

134. Энциклопедія военныхъ и морскихъ наукъ, составлена подъ редакціей генерала-лейтенанта Леера,

заслуженнаго профессора Николаевской академіи генеральнаго штаба. С.-Петербургъ. 8 т. 1883—1897.

Т. IV. 1889. **Газенкампфъ, М. А.** Литовскій отдѣльный корпусъ, *стр. 582.* **Цурмилленъ, А. А.** Литовскій 14-ый драг. е. и. в. эрц.-гр-га австрійскаго Альберта полкъ, *стр. 583.*

Т. VII. 1894. **Соловьевъ, Н. И.** Татарскій 47-ой драг. полкъ. Татарско-литовскій конный полкъ, *стр. 443.*

Т. VII. 1894. Таненбергъ, *стр. 436.*

135. Encyklopedja powszechna. S. Orgelbranda. Warszawa. 12 t. 1883—1884.

T. II. Tatarzy polscy, *стр. 323—324.*

136. *Тоже.* 18 t. Warszawa. 1898—1912.

T. XIV. 1903. Tatarzy polscy, *стр. 418—419.*

137. Энциклопедическій словарь. Ф. А. Брокгауза и И. А. Ефрона. 42 т. С.-Петербургъ. 1890—1906.

Т. XLI. **Штернбергъ, Л. Я.** Тюрко-татары. V. Татары литовскіе и польскіе, *стр. 349.*

138. Encyklopedja staropolska illustrowana. Gloger, Zygmunt. 4 t. Warszawa. 1900—1903.

T. IV. 1903. Tatarzy, *стр. 361.*

139. Янчукъ, Н. А. Нѣсколько новыхъ свѣдѣній о литовскихъ татарахъ. Извѣстія императорскаго общества любителей естествознанія, антропологіи и этнографіи, состоящаго при Московскомъ университетѣ. Т. XC. Труды антропологическаго отдѣла. Т. XVIII, выпуски 1, 2 и 3. 1897. *Стр. 514—521.*

в) Геральдика и генеалогія.

140. Boniecki, Adam. Poczet rodów w wielkim księstwie litewskim w XV i XVI wieku. Warszawa. 1887. XV. 425. XLIX. 8°.

Wstęp, *стр. VII.* Asanczukowicze, Aidar, *стр. 3.* Chondyrewicze, *стр. 25.* Dankowicz, *стр. 43.* Kadyczewicze, *стр. 115.* Każko v. Każkowicz, *стр. 118.* Mułkuman Miśkiewicz, *стр. 195.* Piotr, *стр. 248.* Skidijarowicz, *стр. 313.* Tabuniewicz, *стр. 348.* Tymirczyc, *стр. 354.* Urazowicz, *стр. 360.* Wojszutowicz, *стр. 379.* Spis dygnitarzy i urzędników duchownych i świeckich. Chorążowie tatarscy, *стр. IV.* Marszałkowie tatarscy, *стр. XVII.* Pisarze tatarscy, *стр. XIX.*

141. — Herbarz polski. Wiadomości historyczno-genealogiczne o rodach szlacheckich, Warszawa. 12 t. 1899—1910. 4°*).

T. I. 1899. Achmatowiczowie, h. Achmat, *стр. 22.* Baranowscy, h. Tuchan, *стр. 109.* Bielakowie, h. własnego, *стр. 212.*

T. II. 1900. Buczaccy, h. Tarak, *стр. 222.*

T. IX. 1906. Józefowiczowie, h. Radwan, *стр. 96.*

T. XII. 1908. Kryczyńscy, h. Radwan, *стр. 373.* Krzeczowscy, *стр. 398.*

---

*) Изданіе гербовника, нынѣ доведенное до буквы „L“, продолжается.

142. Wolff, Jósef. Kniaziowie litewsko-ruscy od końca czternastego wieku. Warszawa. 1895. XXV+ 698. 4°.

Wstęp, *cmp. V.*

Część I. Kniaziowie, *cmp. XX, XXI, XXIV.* Berdiabiakowicz, *cmp. 2.* Hliński (Gliński), *cmp. 77—92.* Jngildiejew, *cmp. 150 — 151.* Petyhorski, *cmp. 364—366.*

Część II. Kniaziowie tatarscy. Abulewicz, Achmaciewicz, Aidar, kniaz Usejn Aidarowicz z Kryczyna. Ajsa Achmetowicz, Alejewicz Szczęsny. Bajrasz (Czyczud). Baranowski. Bazarowicz, Bierbasz, Chazbejewicz-Juszenski, Jachta, Jakubowicz-Szczęsny, Janczura, Kazko-Kazkowicz. Kienski. Korycki. Kułakowski. Lowczycki. Malikbasza. Minbułatowicz. Misko-Miskowicz. Miłkomanowicz, Ramazan. Mysak, Mustaszcza, Nurkowicz (Kryczyńscy), Obduła, Obutega, Ostryński, Piotrowicz, Puński, Romodanowicz-Ensiejti-Safianowicz, Sendukowicz, Skildjjarowicz, Szach-Achmat, Szahmancer, Szydi-Achmet, Szyrynski, Talkowski, Timirczyc. Ułan-Osanczukowicz (Gałęź Majka, gałęź Juchna). Woiszutkowicz. *Cmp. 636—646.* Poprawki i dodatki. Ajdar, Bajrasz, Bazarowicz, Kasimowicz, Misko-Miskowicz, Sejt, Toktamyszewicz, *cmp. 698.*

143. Гербовникъ дворянскихъ родовъ царства польскаго, высочайше утвержденный. Варшава. 2 ч. 1853.

Ч. I. Гербы: Ахматъ (Ахматовичи), *cmp. 36.* Аражъ (Смольскіе), *cmp. 41,* Азулевичъ (Азулевичи), *cmp. 42,* Бѣлякъ (Бѣляки), *cmp. 65 и* Боньча (Лисовскіе), *cmp. 72 и 76.*

144. Leszczyc, Zbigniew. Herby szlachty polskiej. Z przedmową Wacława Gąsiorowskiego, w Poznaniu. MCMVIII. T. I. 232, t. II. 233—351+tablicy I—LXXXVIII.

T. I. Azulewicz, *стр. 13.*

T. II. Radwan, *стр. 272* (Kryczyński, *стр. 273*), Tarak, *стр. 312*, Tuchan, *стр. 322.* Azulewicz, *табл. IV*, Radwan, *табл. LXIX*, Tarak, *табл. LXXVIII*, Tuchan, *табл. LXXXI.*

145. Łodz - Czarniecki, K. Herbarz polski podług Niesieckiego, treściwie ułożony i wypisany z późniejszych autorów z różnych akt grodzkich i ziemskich, z ksiąg i akt kościelnych oraz z dokumentów familijnych powiększony i wydany. Gniezno. 1875—1881. T. I. XXXV + 858.

T. I. Cz. III. Familje szlacheckie. Achmatowicz, h. Achmat *), *стр. 226.* Azulewicz h. w., *стр. 232.* Baranowski, h. Tuhan **), *стр. 239—240.* Bielak, h. w., *стр. 259.* Buczacki, h. Tarak, *стр. 328.* Józefowicz, h. Radwan, *стр. 682—683.* Kryczyński, h. Radwan z odmianą, *стр. 831.*

146. Małachowski, Piotr. Nałęcz. Zbiór nazwisk szlachty z opisem herbów własnych familjom zostającym w królestwie polskim i wielkim xięstwie litewskiem. T. I. 303. T. II. 158. Łuck. 1790. 8°.

T. I. Bair, *стр. 12.* Dżyrytt, h. Jelita, *стр. 91.* Kiłdycz, *стр. 158.*

T. II. Tabasz, h. Junosza, *стр. 75*, Terebesz, h. Terebesz, *стр. 78.* Jelita herb. Terebesz herb, *стр. 136.*

— *Тоже.* Lublin. 1805. 8°.

---

*) О родѣ Ахматовичей см. **Krzyżanowski** Słownik herald. Kraków. 1870.

) О родѣ Туганъ-Барановскихъ см. еще **Kneschke. Adels-Lexicon. Leipzig. 1859—1870.

147. Muchliński, Antoni, profesor zwyczajny literatury i języków wschodnich w cesarskim S. Petersburgskim uniwersytecie. Zródłosłownik wyrazów, które przeszły, wprost czy pośrednio, do naszej mowy z języków wschodnich, tudzież mających zobopólną analogję co do brzmienia lub znaczenia, z dołączeniem zbiorku wyrazów, przeniesionych z Polski do języka tureckiego. Petersburg. 1858. 8°.

Aksak, *cmp. 1—2.* Bajbuza. Bajor. Bałaban, *cmp. 6, 7.* Buczacki, *cmp. 13.* Bułhak, *cmp. 14.* Denis, *cmp. 22,* Dziryt, *cmp. 26.* Fursowicz, *cmp. 30.* Haramza, *cmp. 38.* Hutor, *cmp. 41.* Kara, *cmp. 55.* Kierdej, *cmp. 61.* Kiłdysz. Kirkor, *cmp. 62.* Korsak, *cmp. 67.* Kuczuk. Kułak, *cmp. 71.* Kutłubaj, *cmp. 73,* Orda, *cmp. 96.* Seferowicz, *cmp. 115,* Szahin, *cmp. 126.* Tabasz, *cmp. 130.* Terebes, *cmp. 134.* Turski, *cmp. 137.* Ułan, *cmp. 139.*

148. Uruski, Seweryn, hrabia, Rodzina herbarz szlachty polskiej, opracowany przez...., przy współudziale Adama Amilkara Kosińskiego, wykończony i uzupełniony przez Alexandra Włodarskiego. Wydany staraniem i kosztem córek autora. 6 t, Warszawa. 1904—1909. 4° *).

T. I. 1904. Abrahimowicz, h. własnego, *cmp. 3.* Achmatowicz, h. Kotwica, *cmp. 13.* Alexandrowicz, h. Szreniawa, *cmp. 27.* Azulewicz, h. Strzała lub Azulewicz, *cmp. 54.* Baranowski, h. Tuhan, *cmp. 91.* Bielak, *cmp. 174.*

T. II. 1905. Buczacki-Murza, h. Tarak, *cmp. 55.*

T. III. 1906. Dzienajewicz, h. Topor, *cmp. 345.* Eliasewicz, h. Rudnica, *cmp. 378.*

T. VI. 1909. Jasiński, h. Strzała, *cmp. 10.* Józefowicz, h. Radwan, *cmp. 104—105,*

*) Гербовникъ доведенъ до буквы „К"; изданіе продолжается.

T. VIII. Kryczyński, h. Radwan, *стр.* 104. Krynicki, *стр.* 107. Krzyczewski, *стр.* 128.

149. Chodźko, Ignacy. *См. о родѣ Паалксиновъ.* Gazeta Warszawska. 1856. №№ 199, 200, 205.

III.

Исторія права.

а) Польское право.

150. Acta historica res gestas Poloniae illustrantia. Editionum collegii historici academile literarum cracoviensis. № 16. 1881. Tomus II. Continet acta Ioannis Sobieski, quae ad illustrandum vitae eius cursum, resque usque ad electionem gestas inserviunt. Tomi I.

Pars I. 323. (1671. 10. 12) Copia listu (marszałka w-o k-o) do jmci xdza podkanclerzego, *cmp. 703—336* (1671. 12. 24). Relatia p. Karwowskiego poselstwa swego u hana krymskiego, *cmp. 750.*

Pars II. 338. Copia listu p. Prusinowskiego, chorążego roty husarskiey do jmp. marszałka i hetmana w-o kor-o, *cmp. 1039.* 393. 1672. 8. 9. Copia listu jmp. w-dy ruskiego do jmc p. hetmana w-o koron-o z pod Husiatyna d. 4 augusti a-o 1672, *cmp. 1045.* 394. Uniwersał jmci p-a hetmana (w-o koron-o) w Krasnobrodzie de data 10 augusti a-o 1672, *cmp. 1046.* 397. 1672. 8. 14. (Gazetka przepisana na tejże samej karcie, co i odpis listu Prusinowskiego z 1672. 8. 4. № 388), *cmp. 1051.*—398. List od jmp. marszałka i hetmana w-o koronnego do j-o mć x-a biskupa krakowskiego de data 17 augusti 1672 ze Lwowa, *cmp. 1053.*—409. List od jmp. hetmana w-o k-o do jm x-a biskupa krakowskiego de data 13 septembris 1672 z Jaworowa, *cmp. 1071.*—420. Copia listu j-o mci p. marszałka w-o k-o, do króla j-o mci z pod Komarna 18 octobris 1672. O gromieniu tatarów, *cmp. 1086.* 422 (Dziennik

pogromu tatarów od Krasnobrodu do Kałuszy). Z obozu pod Petranką, die 15 octobris 1672, *cmp. 1093.* 425. Diariusz legacyi jchmć pp-w Wołyńskiego kastelanów. i je-o mć p-a Jana Szomowskiego, podskarbiego nadwórnego koronnego, commisarzów do traktatu pokoju z Portą Ottomańską wyprawionych in anno 1672, *cmp, 1101, 1103, 1104, 1106, 1111, 1113, 1117, 1118.*—428. 1672. 10. 28. (Urywek z zapisów dziennych spółczesnych), *cmp. 1130.*—448. (Dziennik sejmu t. z-o pacificationis, r. 1673), *cmp. 1180, 1185, 1188.* 480. Relatia powróconego z Chocimia do Stanisławowa a die 18 julij, który wyiechał die 8 julij z Chocimia, już po przyiściu Husein Baszy pod Chocim, *cmp. 1278.* 483. List jmć p. marszałka w-o kor-o, do jmć x. biskupa krakowskiego, z Warszawy die 22 julij 1673, *1280—1282.* 492. Kopia listu jmć p. hetmana w-o kor-o, do jmci xiędza referendarza kor-o (Małachowskiego), z Saworowa die 15 ybris (1673), *cmp. 1297.* 501. 1673. 9. 2—11. 15. (Dziennik nowin, składany z wyjątków z różnych listów), *cmp. 1313, 1314.* 507. Kopia listu z obozu z pod Kakaczany, 27 gbris 1673, *cmp. 1345.* 525. Copia listu j-o mć p. Modrzeiowskiego, z Międzyboża, die 16 februarij (1674), *cmp. 1411.* 532. Z Ukrainy o Moskwie, z Międzyboża. 20 martij (1674), *cmp. 1420.*

151. Acta Tomiciana, epistolarum legationum responsorum etc. 1507—1527. Tomus I—XI. Poznan. 1852—1901. 4°.

T. I. №№ CIX, LXXXIX, CXXIV, CXXXVI, CXXXVII, CCLIII, CCXCVI, CCIII *и др.*

T. II. № CXLI *и др.*

152. Акты Виленской археографической комиссіи. Вильно. 1886. Т. XIII, *стр. 108—112.*

153. Акты издаваемые **Виленскою археографическою** комиссіею, высочайше утвержденной, для разбора древнихъ актовъ. Т. I—XXXI. Вильна. 1865—1906. 4.

Т. I. 1865. Акты гродненскаго земскаго суда. II. Акты, служащіе къ поясненію администраціи западнаго края въ разныхъ эпохахъ существованія великаго княжества. № VIII. Привиллегія короля Сигизмунда III, утверждающая за татарами великаго княжества литовскаго всѣ преимущества и льготы, пожалованныя имъ королемъ Сигизмундомъ-Августомъ. Дана въ Краковѣ 6 марта 1595. Изъ книгъ за 1628—1629 г., *стр. 177—179.*

Т. VII, *стр. 423—424.*

Т. VIII, *стр. 489—492.*

Т. XIII, *стр. 108—112.*

Т. XIV, *стр. 445.*

Т. XVIII, *стр. 90.*

Т. XX, *стр. 192, 317—318.*

Т. XXI, *стр. 16, 22, 28, 30, 46, 48—49, 68, 81, 89—90, 94—95, 96—98, 132—135, 162—163, 182, 247, 271—272, 275, 312—315.*

Т. XXXI. 1906. Акты о литовскихъ татарахъ. Предисловіе Ф. Н. Добрянскаго XV—XL. 586.

154. Акты, относящіеся къ исторіи **западной Россіи.** Собраны и изданы археографическою комиссіею. 5 т. С. П. Б. 1846—1853. 4°.

Т. I. № 102, *стр. 118.* № 107, *стр. 125.* № 142, *стр. 165.* № 183, *стр. 210,* № 184. *стр. 212, 344.*

Т. II. № 6, *стр. 4.* № 11, *стр. 8.* № 33, *стр. 38.* № 41, *стр. 47, 142, 190, стр. 223.*

155. Акты, относящіеся къ исторіи **южной и западной Россіи,** собранные и изданные археографическою комиссіею. Т. I—III. С.-Петербургъ. 1861—1865.

Т. I, *стр. 205—220.*

156. Археографическій сборникъ документовъ, относящихся къ исторіи сѣверо-западной Россіи. 11 томовъ. Вильно. 1867—1890.

Т. II, *стр. 153—160.*

157. Архивъ юго-западной Россіи, изд. комиссіею для разбора древнихъ актовъ.

Т. I, ч. 6, *стр. 396, 504.*

Т. II, ч. 2, *стр. 133, 455;* ч. 3, *стр. 369, 751—752;* ч. 7, *стр. 133, 508, 529.*

158. Volumina legum, wydanie Josafata Ohryzki. Petersburg 1859—1860. 8°. (*Перепечатка* Volumina legum *изданія Піяровъ.* Warszawa. 8 t. 1732—1782).

V. II. Konstytucje w. x. l. na sejmie walnym koronnym warszawskim w r. 1607. O tatarach w. x. l., *1634.*

V. III. Konstytucje w. x. l. na sejmie walnym koronnym warszawskim, w r. 1611. O tatarach w. x. l. *46.* Konstytucje sejmu walnego koronnego w Warszawie r. 1613 d. 19 lutego. O żołnierzu z województw, *164.* Konstytucje w. x. l., a. 1613. O tatarach, *202.* Konstytucje w. x. l. na sejmie walnym koronnym warszawskim r. 1616. O tatarach w. x. l., *309.* Konstytucje sejmu walnego koronnego warszawskiego r. 1620. Ruszenie tatarów w. x. l., *376.* Uniwersał poborowy, na sejmie walnym koronnym warszawskim uchwałony, r. 1627. Pogłówne tatarskie, *570.* Konstytucje sejmu walnego koronnego warszawskiego, trzyniedzielnego, r. p. 1628, d. 18 lipca. O tatarach w. x. l., *583.* Konstytucje sejmu walnego koronnego warszawskiego, r. p. 1629 d. 20 lutego. Rewizja tatarska, *620.* Konstytucje sejmu walnego koronnego warszawskiego, trzyniedzielnego, r. p. 1632, d. 1 kwietnia. O dobrach tatarskich. w. x. l., *712.*

V. IV. Konstytucje w. x. l. na sejmie walnym koronnym dwuniedzielnym uchwalone, w Warszawie, r. 1650. Tatarowie w. x. l., *349*. Konstytucje sejmu walnego ordynaryjnego sześćniedzielnego warszawskiego, a. 1659. Ordynacja wojska, *522—523*. Pogłówne tatarskie w w. x. l. *575*. Konstytucje w. x. l. 1659. Confirmatio przywilejów tatarom w. x. l., *683*. Konstytucje w. x. l., a 1662. O tatarach koronnych y w. x. l. w wojskach obojga narodów będących, *904*. Pogłówne tatarskie, *905*. Uchwała sejmu walnego koronnego sześćniedzielnego ordynaryjnego ex consensu totius reipublicae do trzech niedziel skróconego, r. p. 1668. § Tatarowie w. x. l., *1048*.

V. V. Konstytucje w. x. l. 1670. Pogłówne tatarskie, *50*. Konstytucje w. x. l. r. p. 1673. O tatarach w. x. l., *159*. Konfederacja generalna omnium ordinum regni et magni ducatus Litvaniae na konwokacyi głównej warszawskiej uchwałona r. p. 1674 d. 15 miesiąca stycznia. Tatarowie w x. l. Konstytucje sejmu walnego sześćniedzielnego do koronacji króla jegomoci r. p. 1676. Amnistja tatarom lipkom, *398*. Konstytucje w. x. l. r. 1677. O tatarach w. x. l., 529. Konstytucje sejmu walnego ordynaryjnego sześćniedzielnego w Grodnie, r. p. 1678, d. 15 grudnia odprawiającego się. Reassupcja prawa o tatarach i żydach., *585*. Konstytucje w. x. l. r. 1678. O tatarach, *642*. Konstytucje w. x. l. r. 1683. Pospolite ruszenie, *686*.

V. VI. Konstytucje w. x. l. r. 1717. Obwarowanie tatarów w. x. l., *331*. Dyspozycje repartycji lokacji zimowej i ptacy roczney z hyberny i czopowego szelężnego i dymowego secundum tariffam a. 1690 ad paesens moderatam.... et authoritate sejmu pacificationis teraźniejszego warszawskiego a. domini 1717 d. pierwszego lutego aprobowana. Przednia straż. Chorągiew tatarska p. Ułana, pułkownika j. k. m.; chorągiew tatarska rotmistrza p. Baranowskiego; chorągiew tatarska rotmistrza p. Kryczyńskiego; chorągiew tatarska rotmistrza p. Kińskiego, *371*. Chorągiew tatarska rotmistrza p. Sutkiewicza; chorągiew tatarska rotmistrza p. Krzyczewskiego; chorągiew tatarska rotmistrza p.

Koryckiego; chorągiew tatarska rotmistrza p. Dołgiły; chorągiew tatarska rotmistrza p. Reyzowskiego; chorągiew tatarska rotmistrza p. Krzyczewskiego, *372*. Chorągiew tatarska rotmistrza p. Kryczyńskiego młodszego, *373*. Chorągiew tatarska rotmistrza p. Bohdana Baranowskiego, *374*. Klazygacja expensów województw y powiatów na zaplatę wojsku w. x. l. z hyberny, czopowego szelężnego i uchwał r. 1717. Oszmiański powiat, Lidzki powiat, *383*. Wyłkomirski powiat, *384*. Kowieński powiat, Upitski powiat, *384*. Orszański powiat, Mścisławskie województwo, *386*. Konstytucje w. x. l. za Augusta II r. 1726. Dochody od magistratu wileńskiego i tatarów, *479*. O tatarach koronnych i w. x. l., *497*. Konstytucje sejmu pacificationis dwuniedzielnego, extraordynaryjnego warszawskiego, 1736. O tatarach, *631*. Konstytucje w. x. l. na tymże sejmie. Tatarowie w. x. l., *680*.

V. VII. Konstytucje w. x. l. na konwokacji warszawskiej r. 1764. Tatarowie w służbie cudzoziemskiej będący odwołani in assistentiam konfederacji generalnej w. x. l., *149*. Acta sejmu walnego elekcyjnowego króla r. 1764. Articuli pactorum conventorum, *208*. Konstytucje sejmu extraordynaryjnego warszawskiego 1768. Lokacja tatarów, *750*. Ubezpieczenie dla tatarów koronie polskiej i w w. x. l., *751*.

V. VIII. Konstytucje w. x. l. za Stanisława Augusta, r. 1775. Utwierdzenie praw i przywilejów tatarom w. x. l. służących, *650*.

159. Dzienniki praw od № 1 do № 12. Warszawa. 1810. 8°. T. I.

Statut constitutionnel du duché de Warsowie, donné le 22 juillet 1807. Art. 2, 4, *cmp. III.*

№ 1. Wypis z protokółu sekretaryatu stanu 19-go miesiąca grudnia r. 1807. Art. 1, *cmp. 3—4.*

№ 3. Wypis z protokółu sekretaryatu stanu. 9-go miesiąca maja r. 1808. § 1, *cmp. 48—49*. Wypis z protokółu sekretaryatu stanu. 7-go miesiąca września r. 1808. R. II. § 12. *cmp. 83*.

160. Записки Одесскаго общества исторіи и древностей. Т. II, *стр. 646.*

161. Konstytucja sejmu 1786 r. XXXI. Vol. leg. IX. Wydanie akademii umiej. 1889. *Стр. 40.*

162. Kopja dekretu w sądach muftego tatarskiego w Benderze, dnia 5 julii 1749 anno ferowanego w sprawie jp. Juszyńskiego rotmistrza z greckiego przetlómaczona. Wizerunki i roztrząsania naukowe poczet nowy drugi. T. XXII. Jósef Zawadzki własnym nakładem. Wilno. 1841.

Rozmaitości. Dawny dokument, *стр. 237—239.*

163. Леонтовичъ, Ѳ. И., заслуженный профессоръ императорскаго Варшавскаго университета. Акты литовской метрики. Изданіе императорскаго Варшавскаго университета. Т. I, выпускъ первый. 1413—1498. Варшава. 1896. 169. 4°. Выпускъ второй. 1499—1507. Варшава 1897. 200+LV. 4°.

Выпускъ первый. Акты №№ 57, 111, 133, 174, 270, 366, 409.

Выпускъ второй. Акты №№ 472, 586, 613, 614, 615, 616, 664, 730, 772.

164. Литовская метрика. Т. I. Изданіе императорской археографической комиссіи. Русская историческая библіотека. Т. XX. С.-Петербургъ. 1903. 4°.

Книга первая судныхъ дѣлъ. 1510—1517. Акты №№ 3, 12, 54, 100, 108, 120, 175, 209, 212, 217, 246, 249, 260, 267, 268, 274, 275, 332, 360, 384.

Книга вторая судныхъ дѣлъ. 1506—1523. Акты №№ 149, 180, 229, 269, 282, 335, 442, 459.

Книга третья судныхъ дѣлъ. 1518—1522. Акты №№ 165, 230.

165. Литовская метрика. Отдѣлъ первый. Часть первая. Книги записей. Томъ первый. Русская историческая библіотека. Т. XXVII. С.-Петербургъ. 1910. 4°.

Книга третья записей. XV в. Актъ № 1 *(стр. 7, 35, 122).*

Книга четвертая записей. XV в. Акты №№ 1 *(стр. 172, 173, 180, 182)*, 2 *(стр. 186, 193, 199, 200, 202, 207, 209)*, 14 *(стр. 238, 241)*, 17 *(стр. 246, 251, 259, 264—266, 270—274)*, 19 *(стр. 286, 291)*, 21, 24 *(стр. 303, 305, 307, 309, 314, 315, 318, 320, 321)*, 25, 26, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 110, 131, 132, 133, 134, 135.

Книга пятая записей. XV в. Акты №№ 40, 99, 134, 164, 170, 174.

166. Литовскій статутъ, третій. Вильно. 1588.

Раздѣлъ IV, арт. 76; разд. IX, арт. 14; разд. XI, арт. 33; разд. XII, арт. 9 и 10.

167. Мухановъ. Сборникъ. Москва. 1836. 262. XXX, IX. 4°.

№№ 22, 23 (4, 6, 7, 8, 9), 24, *стр. 29, 25, стр. 30.*

— Изданіе 2-ое, дополненное. С.П.Б. 1866. 4°. XXXVI, XVIII. 622. LVII. 30 и 20 №, факсимиле.

168. Памятники, издаваемые временною комиссіею для разбора древнихъ актовъ при Кіевскомъ военномъ генералъ-губернаторѣ. 4 т. Кіевъ. 1847—1859. 8°.

Т. IV. *Стр. 3, 139, 153.*

169 Potwierdzenie praw i swobód tatarom litewskim, uczynione r. 1568, d 20 lipca. Athenaeum, pismo poświęcone histoji, literaturze, sztukom, krytyce i t. d. Wydawca J. S. Kraszewski. W drukarni Teofila Glücksberga. Tom pierwszy. Wilno. 1841. II. *Стр. 35—88.*

170. Ручной словарь или краткое содержаніе польскихъ и литовскихъ законовъ, служащихъ руководствомъ въ судебныхъ тяжбахъ всякаго рода, собранныхъ для употребленія въ присутственныхъ мѣстахъ и для пользы частныхъ обывателей коронныхъ и литовскихъ провинцій. Переводъ съ польскаго. Сенатская типографія. С.-Петербургъ. 1810. XV+382. 4°.

Разбой (п. 3), *стр. 255.* Татары (п-ы 1—7), *стр. 304—306.* Свидѣтель (п. 2), *стр. 287.* Евреи (п. 7), *стр. 379—381.*

171. Собраніе древнихъ грамотъ и актовъ городовъ Минской губерніи. Актъ № 93.

172. Turgenev. Historica. Russiae monimenta ex antiquis exterarum gentium archivis et bibliothecis depromta. Ab A. I....., consiliar. st. act. et equ. scripta varia e secreto archivo Vaticano et aliis archivi et bibliothecis romanis excerpta continens, inde ab anno

MLXXV ad annum MDLXXXIV. Petropoli. Typis Eduardi Pratri. Tomus. I. 1841. XV+399+XXII. 4°.

№ CCXXVIII. Ex litteris prîs Laterae ad rectorem collegii Vilnen. societatis jesu. Ostroviae, 21 augusti 1581 (.... Tartari a duce Moscoviae deficiunt....), *cmp. 355.*

173. Cellarius. Loies et constitutions de la diète de 1767, *cmp. 280.*

б) Русское право.

174. Журналъ комитета министровъ по исполненію высочайшаго указа отъ 12 декабря 1904 г., *стр. 33*.

175. Офиціальная газета царства польскаго. № 106, 27 апрѣля 1843 г.

Высочайшій указъ отъ 23 марта 1843 г. Выписка изъ протокола статсъ-секретаріата царства польскаго *).

176. Полное собраніе законовъ Россійской имперіи съ 1649 года.

Т. XXIII. 1789—1796. Царствованіе государыни императрицы Екатерины II. 17. 264. 1794, октября 30. Именный, данный лифляндскому, эстляндскому и литовскому генералъ-губернатору князю Рѣпнину. О раздѣленіи великаго княжества литовскаго на три части и образѣ управленія оными. Съ приложеніемъ манифеста, обнародованнаго княземъ Рѣпнинымъ. XIII. Принятіе присяги отъ поселенныхъ въ литовскихъ областяхъ татарскаго племени войскъ, съ утвержденіемъ ихъ въ свободномъ богослуженіи и во владѣніи всѣмъ имъ принадлежащимъ, *стр. 579* **).—17. 418.—1795, декабря 14. Именный, данный Сенату. О присоединеніи къ Россійской имперіи всей части великаго княжества литовскаго, которая по прекращеніи мятежа въ Литвѣ и Польшѣ занята

---

*) Пожалованіе татарскому роду Кричинскихъ деревень—Скирсоболе и Фаленщизны.

) См. **Сборникъ документовъ, касающихся административнаго устройства с.-з. края при императрицѣ Екатеринѣ II. 1903, *стр. 30*.

была войсками. Съ приложеніемъ состоявшегося по сему предмету манифеста, *стр. 845—846.*

Т. XXIV. Съ 1796 по 1798. Царствованіе государя императора Павла I. 17. 903.—1797, апрѣля 3. Именный, данный генералу отъ инфантеріи Философову. О сформированіи полка изъ татаръ, поселенныхъ въ новыхъ провинціяхъ, подъ названіемъ Пинскаго, и объ опредѣленіи бѣдныхъ шляхтичей въ армейскіе полки унтеръ-офицерами, *стр. 523—524.*

Т. XXV. Съ 1798 по 1799. Царствованіе государя императора Павла I. 18. 871.—1799 г., февраля 23. Именный, объявленный Сенату генералъ-прокуроромъ. Объ оставленіи на прежнемъ основаніи разныхъ націй людей, поселившихся въ литовской губерніи и о поступленіи съ цыганами по указу 1783 г., декабря 18, *стр. 573—574.*

Т. XXVII. Съ 1802 по 1803. Царствованіе государя императора Александра I. 20.650. — 1803 г., марта 4. Высочайше утвержденный докладъ военной коллегіи. О примѣрномъ штатѣ одного татарскаго коннаго полка, *стр. 490.*—20. 694.—1803 г., марта 29. Высочайшія резолюціи на докладъ министра военныхъ сухопутныхъ силъ. О составленіи изъ татарскаго литовскаго полка двухъ пяти эскадронныхъ полковъ, *стр. 520—521,*—20. 695. 1803, марта 30. Высочайше утвержденный докладъ военной коллегіи. О штатахъ конныхъ полковъ татарскаго и литовскаго, *стр. 521.*

Т. XLI. Часть II. Книги штатовъ. Продолженіе отд. 1-го. Штаты военно-сухопутные. Съ 1801 по 1825. Къ № 20. 650, *стр. 12.* Къ № 20. 695, *стр. 17—20.* Примѣчанія къ № 20. 650, *стр. 109,* къ № 20. 695, *стр. 109—110.* Прим. I къ № 20. 695, *стр. 115—116.*

Полное собраніе законовъ Россійской имперіи. Собраніе второе.

Т. VI. 1832. Царствованіе государя императора Николая I. 4.677. 1831, іюня 28 (распубликованъ 3 сентября). Высочайше утвержденный уставъ рекрутскій. § 10, п. 15, *стр. 505* и приложеніе къ § 10-му, п. 15: списокъ разнымъ лицамъ податнаго состоянія, кои не отправляютъ нынѣ рекрутской повинности, по особымъ объ нихъ положеніямъ, п. 9, *стр. 562* *). 5.033. 1831, декабря 23 (распубликовано 20 января 1832 г.). Высочайше утвержденное положеніе о таврическомъ магометанскомъ духовенствѣ и подлежащихъ вѣдѣнію дѣлахъ. Именный указъ данный Сенату, *стр. 337*. Положеніе I. О таврическомъ магометанскомъ духовенствѣ и правахъ онаго. § 1, *стр. 337*; § 15, *стр. 338*. V. Управленіе духовными дѣлами магометанскаго вѣроисповѣданія. § 50, *стр. 341*. VI. О дѣлахъ подлежащихъ вѣдѣнію магометанскаго духовнаго правленія. § 59, *стр. 342*.— 5.770. 1832, ноября 24. Сенатскій. О распространеніи на таврическое магометанское духовенство правилъ, изъясненныхъ въ указѣ 21 сентября 1828 г., относительно веденія метрическихъ книгъ, *стр. 859—860*.

Т. XIV. 1839. Царствованіе государя императора Николая I. 12.419. 1839, іюня 6. Высочайше утвержденное положеніе комитета министровъ, объявленное министромъ юстиціи. О признаніи въ дворянствѣ дѣтей литовскихъ татаръ, кои на службѣ пріобрѣли чины и ордена, *стр. 545—546*.

Т. XV. 1840. Царствованіе государя императора Николая I. 13.304. 1840, марта 27. Высочайше утвержденное мнѣніе Государственнаго Совѣта, распубликованное 3 мая. О правахъ живущихъ въ Россіи грековъ и магометанъ на дворянское достоинство, *стр 193 — 194*. 13.592. 1840, іюня 25. Именный, данный Сенату. О дозволеніи дворянамъ магометанскаго закона, поселившимся издавна въ

---

*) **Сводъ законовъ**, изд. 1842 г. и 1857 г. Т. IV. **Уставъ о повинностяхъ**, ст. 13, п. 20 и прим. къ ст. 13, п. 8.

западныхъ губерніяхъ владѣть недвижимыми населенными имѣніями, *стр. 445* *).

Т. XXVI. 1851. Царствованіе государя императора Николая I. 24. 807. 1851, января 8. Высочайше утвержденное мнѣніе Государственнаго Совѣта, распубликованное 30 января. О избраніи и утвержденіи муллъ въ магометанскихъ обществахъ западныхъ губерній, *стр. 24—25* **).

Т. XXXII. 1857. Царствованіе государя императора Александра II. 31.918. 1857, іюня 3. Высочайше утвержденный уставъ о производствѣ десятой народной переписи. Именный указъ, данный Сенату 3 іюня 1857 г., распубликованный 21 іюня сего же года. Уставъ. Гл. I. О состояніи людей, входящихъ въ перепись и изъятыхъ изъ оной. § 3, п. 15, *стр. 436*, § 6, п. 13, *стр. 443*.

Т. XLI. 1866. Царствованіе государя императора Александра II. Дополненіе къ XXXIX т. 2-го собранія законовъ Россійской имперіи 40.656[a]. 1864, марта 5. Высочайше утвержденное положеніе о льготахъ,

---

*) Этотъ указъ составляетъ основаніе ст. 29, 215 и примѣчанія къ ст. 1196 т. IX Законовъ о состояніи, изд. 1857 г. Статьи IX т. Свода законовъ о сост. цитированы въ указѣ по изд. 1832 г.

См. также именный, данный Сенату 22 февраля 1784 г. о позволеніи князьямъ и мурзамъ татарскимъ пользоваться всѣми преимуществами россійскаго дворянства (Полн. собр. зак. съ 1649 г. Царствованіе государыни императрицы Екатерины II. 15. №36, *стр. 51—52*). Кромѣ того,— указъ Правительствующаго Сената отъ 6 марта 1819 г. за № 831 о внесеніи литовскихъ мурзъ и татаръ въ родословную книгу и высочайше утвержденное 11 іюня 1838 г. мнѣніе Государственнаго Совѣта о сохраненіи за дворянами магометанскаго закона, поселившимися издавна съ особыми привилегіями въ западныхъ губерніяхъ, въ неприкосновенности права владѣть недвижимыми населенными имѣніями.

Къ числу законовъ о сословныхъ правахъ литовскихъ татаръ, укажемъ еще на высочайше утвержденное 5 февраля 1865 г. положеніе Западнаго комитета; этимъ положеніемъ разъяснено, что высочайшее повелѣніе, распубликованное въ указѣ Правительствующаго Сената отъ 23 сентября 1864 г., по вопросу о порядкѣ доказыванія дворянства лицами, происходящими отъ бывшей польской шляхты, не распространяется на литовскихъ татаръ.

) См. ст. 1142, 1147, 1148, 1152, 1170, 1178 и 1196 1 ч. т. XI, **Уставовъ духовныхъ дѣлъ иностранныхъ исповѣданій, Свода законовъ изд. 1857 г.

преимуществахъ и денежныхъ ссудахъ, предоставляемыхъ при покупкѣ казенныхъ и частныхъ имѣній въ западныхъ губерніяхъ, п. 2, *стр. 3*, п. 27 и 34, *стр. 5**).

177. Рафальскій, Т. Сборникъ узаконеній и распоряженій по землевладѣнію въ западныхъ губерніяхъ, съ рѣшеніями Правительствующаго Сената (по общему собранію и кассаціонному департаменту), составилъ чиновникъ особыхъ порученій по крестьянскимъ дѣламъ при кіевскомъ, подольскомъ и волынскомъ генералъ-губернаторѣ.... Кіевъ 1895. XII+250. 8°.

8. Высочайшее повелѣніе 14 іюля 1867 г., сообщенное въ отзывѣ управляющаго министерствомъ внутреннихъ дѣлъ къ виленскому генералъ-губернатору отъ 22 іюля 1867 г., о распространеніи на дворянъ изъ татаръ, проживающихъ въ сѣверо-западныхъ губерніяхъ, льготъ и преимуществъ, предоставляемыхъ при покупкѣ имѣній лицамъ русскаго происхожденія, *стр. 20—21* **).

---

*) Сравнить съ именнымъ, объявленнымъ Сенату министромъ юстиціи 22 декабря 1865 г., о воспрещеніи лицамъ польскаго происхожденія вновь пріобрѣтать помѣщичьи имѣнія въ девяти западныхъ губерніяхъ. (Полное собр. зак., изд. 2-ое Т. XL. Царствованіе государя императора Александра II. 42.759. 1865, декабря 10, *стр. 327*).

**) Высочайшее повелѣніе относится къ ст. 2 положенія 5 марта 1864 г.

О поземельныхъ правахъ литовскихъ татаръ см.: **Громачевскій, С. Г.** Ограничительные законы по землевладѣнію въ западномъ краѣ, съ мотивами и разъясненіями. Изд. кн. юрид. маг. Мартынова. 18 2. 21. 8°. *Стр. 6.* (Тоже, изд. 2-ое. С.-Петербургъ, 1904. 173. 8. *стр. 33*). **Товстолѣсъ, Н. Н.** Примѣненіе ограничительныхъ законовъ къ землевладѣнію въ западномъ краѣ на практикѣ. Журналъ министерства юстиціи. 1905, кн. I, *стр. 153*.

178. Сборникъ правительственныхъ распоряженій къ водворенію русскихъ землевладѣльцевъ въ сѣверо-западномъ краѣ. Изданіе 2-ое, дополненное по 20 сентября 1885 г. Вильно. 1886. XXII+310. 8°.

111. Письмо министра государственныхъ имуществъ главному начальнику сѣверо-западнаго края, отъ 20 марта 1869 г. за № 7 *).

179. Сводъ законовъ Россійской имперіи.

Т. IV. Уставъ о повинностяхъ, изд. 1842 и 1857 г., ст. 13, п. 8.

Т. IX. Законы о состояніяхъ, изд. 1842 г., ст. 29, 208 и 1087; изд. 1857 г., ст. 29, 215 и прим. къ ст. 1196; изд. 1876 г., ст. 75, 72 (п. 1), 337—338 **).

Т. XI. Уставы духовныхъ дѣлъ иностранныхъ исповѣданій, изд. 1857 г., ст. 1142, 1147, 1148, 1152, 1170, 1178, 1196 и изд. 1896 г. по прод. 1906 г. и 1908 г.—ст. 1344, 1353, 1368, 1384, 1415.

180. Собраніе узаконеній и распоряженій правительства, издаваемое при Правительствующемъ Сенатѣ. С.-Петербургъ.

1905. Отд. I, полугодіе 1-ое. № 71. 3 мая 1905 г. ст. 574. Высочайше утвержденныя 1 мая 1905 г. положенія комитета министровъ о порядкѣ

---

*) Письмо касается вопроса о правѣ подполковника Юзефовича на пріобрѣтеніе на льготныхъ основаніяхъ конфискованнаго имѣнія „Островокъ", Гродненской губ.

Въ этомъ же сборникѣ напечатано упомянутое выше отношеніе управляющаго министерствомъ внутреннихъ дѣлъ отъ 22 іюля 1867 г. за № 2354 на имя виленскаго генералъ-губернатора *(стр. 91-92)*.

**) См. также Собран. узак. и распор. прав. 1874 г., янв. 1, № 2, уст., ст. 1, 1874 г., іюня 10, № 680.

выполненія п. 7-го именного указа 12 декабря 1904 г. *) въ отношеніи девяти западныхъ губерній, п. VII, *стр. 795* **).

181. Чеважевскій, В. С. Къ какой куріи? Виленскій Вѣстникъ. 1912, 20 октября. № 2805 ***).

---

*) Собр. узак. и распор. прав. 1904. Отд. I, полугодіе 2-ое. № 189. 14 декабря 1904 г. Ст. 1916. Именный высочайшій указъ о предначертаніяхъ къ усовершенствованію государственнаго порядка. Данъ 12 декабря 1904. *См. п. VII, стр. 3285.*

) См. статью проф. **А. Гуляева. „Лица польскаго происхожденія". Журналъ министерства юстиціи. С. П. Б. 1905. Октябрь, *стр. 250-253.*

***) См. порядокъ избранія членовъ Государственной Думы отъ русскаго населенія виленской и ковенской губерніи. Примѣчаніе III къ ст. 4 высочайше утвержденнаго 3 іюня 1907 г. положенія о выборахъ въ Государственную Думу. Собр. узакон. и распор. прав. 1907. Отд. I, полугодіе 1-ое. № 94. 3 іюня 1907. Ст. 845, *стр. 1353.*

Изъ другихъ источниковъ права, о татарахъ укажемъ на **рѣшеніе 1-го департамента** Правительствующаго **Сената** отъ 20 марта 1902 г. по дѣлу Ахматовича; это рѣшеніе хотя и разъясняетъ частный случай примѣненія 48 ст. кн. III. Положенія объ особыхъ преимуществахъ гражданской службы въ отдаленныхъ мѣстностяхъ, а также въ губерніяхъ западныхъ и царства польскаго, т. III. Свода законовъ, изд. 1906 г., однако, тѣсно связано со ст. 43 того же Положенія, и потому, имѣетъ общее значеніе; указъ Сената по сему дѣлу посланъ министерству юстиціи 5 мая 1909 г. за № 4706.

IV.

Статистика.

---

182. Вѣдомость о числѣ татаръ въ 1797 г. въ литовскихъ губерніяхъ. Виленскій Вѣстникъ. 1867. № 125.

183. Зеленскій, И. Матеріалы для географіи и статистики Россіи, собранные офицерами генеральнаго штаба. Минская губернія. 2 части. V. 672 и 701 стр., составилъ генеральнаго штаба подполковникъ.... Санктпетербургъ. 1864.

Ч. I. Гл. II. Жители. А. Замѣтка о племенахъ. Татары, *стр. 424—426.* В. Число жителей по вѣроисповѣданіямъ, *стр. 466.* Д. 2. Духовенство. Д. Духовенство у магометанъ, *стр. 584—585.*

184. Кеппенъ, академикъ. Этнографическая таблица Россійской имперіи. 1853.

185. Корева, А. Матеріалы для географіи и статистики Россіи, собранные офицерами генеральнаго штаба. Виленская губернія, составилъ генеральнаго штаба капитанъ.... С.-Петербургъ. 1861. VIII + VI + + 804 *).

---

*) См. также: **Д. Афанасьевъ.** Ковенская губернія. 1861. X + VII + 743 и **П. Бобровскій.** Гродненская губернія. С.-Петербургъ. 1 ч. I—XXII + 866 и 2 ч. II—VIII + 1074.

Предисловіе, *стр. V.* Гл. II. Жители. А. Этнографическій очеркъ населенія Виленской губерніи. Историческія свѣдѣнія. 4) Татары, *стр. 298—301.* В. 2. Число жителей. Число жителей по вѣроисповѣданіямъ. д) Магометанскаго исповѣданія, *стр. 316;* 3, число жителей по племенамъ. В) Татары, *стр. 321;* 4, населенность губерніи и частей ея, *стр 325—328, 330—333;* 5, общій выводъ населенія по сословіямъ и вѣроисповѣданіямъ, *стр. 333 и др.* Д.) Общія замѣчанія о народонаселеніи губерніи въ физическомъ, нравственномъ и гражданскомъ отношеніяхъ, *стр 359.* Е) Частныя обозрѣнія сословій и классовъ народонаселенія. 1. Духовенство. Магометанскіе муллы, *стр. 282.*

186. Krzyżanowski, Adryan. O mahometańskich polakach słowo. Kalendarz powszechny. Kajet. Niezabitowskiego. 1846.

— *Тоже.* Kurjer Warszawski. 1845. № 305.

187. Listy o gubernji Augustowskiej. Kronika. 1856.

Письмо 1-ое—№ 77; *п. 2-ое*—№ 113; *п. 4-ое*—№ 202.

188. О числѣ магометанъ, ихъ духовенства и мечетей въ Гродненской губерніи. Гродненскія Губернскія Вѣдомости. 1877. № 12.

189. Памятная книжка Виленской губерніи на 1853 годъ *).

*) Статистическія свѣдѣнія о литовскихъ татарахъ находимъ еще въ **Виленскомъ Календарѣ**, за всѣ годы изданія въ отдѣлѣ: „Статистика сѣверо-западнаго края". См. также—**Живописная Россія**, т. III. Бѣлорусскій край и т. IV, ч. II—Царство польское (**В. Чуйко**, географическій очеркъ Польши, 1896, стр. 14 и 20).

190. Первая всеобщая **перепись** населенія Россійской имперіи. 1897 г. Изданіе центральнаго статистическаго комитета мин. вн. дѣлъ, подъ ред. Н. А. Тройницкаго. С.-Петербургъ. 89 т. 1899—1904. 4°.

Т. IV. 1904. Виленская губернія, тетр. III. Т. XI. 1903. Гродненская губ. Т. XVII. 1903. Ковенская губ. Т. XXII. 1904. Минская губ. Т. LIX. 1904. Сувалкская губ. *Во всѣхъ томахъ см. таблицы: сводную и XII—XVI, XVIII, XXII, XXIV и XXV.*

191. Plater, S. Geografja wschodniej częśći Europy. Wrocław. 1825. *Стр. 135 и 195.*

192. Połujański. Listy z gubernji Augustowskiej. List XIV. Kronika. 1857.

193. — Opisanie lasów królestwa polskiego i gubernji zachodnich cesarstwa rossyjskiego pod względem historycznym, statystycznym i gospodarczym, ułożone przez Aleksandra...., urzędnika leśnego królestwa polskiego. Warszawa. T. I. 1854. III+427. T. II. 1854. III+277. T. III. 1855. II+167. T. IV. 1855. II+167. 8°.

T. I. O lasach królestwa polskiego, *стр. 3.* Gubernja Augustowska, *стр. 334.* Gubernja Lubelska, *стр. 378.*

T. II. Gubernja Wileńska, *стр. 67 и 69.* Gubernja Kowieńska, *стр. 121 и 122.* Gubernja Mińska, *стр. 211 и 257.*

T. III. Gubernja Wołyńska, *стр. 78.* Gubernja Podolska, *стр. 118.*

194. Племена верхняго поднѣпровья и Бѣлоруссіи. По Риттиху, Карскому и др. Россія. Полное географическое описаніе нашего отечества. Подъ редакціей **В. П. Семенова.** IX. СПБ. 1905. *Стр. 144—145.*

См. на картѣ въ 16⁰—татары.

195. Приложенія къ извлеченію изъ всеподданнѣйшаго отчета г. министра внутреннихъ дѣлъ за 1855. Журналъ министерства внутреннихъ дѣлъ. 1867. Январь.

196. Риттихъ, А. Карта народонаселенія Августовской и Люблинской губерній по исповѣданіямъ и племенамъ. (Риттихъ, А. Приложеніе къ матеріаламъ для этнографіи царства польскаго. СПБ. 1864). Масштабъ 20 въ англійскомъ дюймѣ. 2 карты. Въ текстѣ 36 стр.

См. карту 1-ю, а въ текстѣ перечень татарскихъ селеній, стр. 36.

— Карта народонаселенія Августовской губерніи по исповѣданіямъ и племенамъ. Масштабъ 20 въ англійскомъ дюймѣ. 1864. 2 карты.

См. карту 2-ю. Татары.

197. Słownik geograficzny królestwa polskiego i innych krajów słowiańskich, wydany pod redakcją Filipa Sulimierskiego, Bronisława Chlebowskiego i Władysława Walewskiego. Warszawa. 15 t. 1880—1902. 4⁰.

T. III. 1882. **Dr. Antoni J.** Komieniec, *стр. 752.*
T. IV. 1883. Kowalówka, *стр. 514.*

T. V. 1884. Lostaj. *стр. 737.*
T. XI. 1890. Sorok—Tatary, *стр. 85.*
T. XII. 1891. Tatarowszczyzna, *стр. 224—225.* **A. Jelski.** Tatarska Poraż. Tatarska Słoboda. Tatarski—Koniec. Tatarskie Osmołowo. Tatarszczyzna. Tatarska Wieś. **Z. Różycki.** Tatarska ulica. Tatary, *стр. 225—226.* **J. Krzywicki.** Waka, *стр. 899.*
T. XV. 1900. Doubuciszki, *стр. 433.*

198. Статистическій временникъ Россійской имперіи. Изданіе центральнаго статистическаго комитета министерства внутреннихъ дѣлъ. II. Выпускъ первый. Санктпетербургъ. 1871.

Гл. III. Населеніе губерній Европейской Россіи по вѣроисповѣданіямъ, *стр. 40—44.* Гл. IV. Населеніе губерній Европейской Россіи по вѣроисповѣданіямъ, распредѣленное по уѣздамъ, *стр. 46—47, 50—51, 52—53, 54—55.*

199. Статистическій ежегодникъ Россіи 1914 г. (Годъ одинадцатый). Изданіе центральнаго статистическаго комитета министерства внутреннихъ дѣлъ. Петроградъ. 1915.

1 отд. Территорія и населеніе. Племенной составъ населенія Россіи по губерніямъ въ %, *стр. 63—64.* Вѣроисповѣдный составъ населенія Россіи въ %, *стр. 69—70.* Вѣроисповѣдный составъ населенія Россіи по городамъ (въ %), *стр. 75—76.* Число приходовъ разныхъ исповѣданій, имѣющихся въ имперіи и число общинъ старообрядческихъ и сектантскихъ, *стр. 85—86.*

200. Чубинскій, П. П. Труды этнографическо-статистической экспедиціи въ западно-русскій край, сна-

ряженной императорскимъ русскимъ географическимъ обществомъ. Юго-западный отдѣлъ. Матеріалы и изслѣдованія, собранныя д. чл..... Т. VII. С.-Петербургъ. 1872. VI+608.

Татары, *стр. 318 и 320.*

201. Этнографическая карта Виленской губерніи. Масштабъ въ англійскомъ дюймѣ 40 верстъ. **А. Корева.** Виленская губернія. СПБ. 1861. Приложеніе.

См. „татары", которые отмѣчены на картѣ особыми красками.

V.

Общественная жизнь *).

---

202. Александровичъ, Джемиль. Письмо въ редакцію. Москва. 26 сентября 1917 г. Голосъ Татаръ. Симферополь. 11 октября 1917. № 11, *стр. 3*.

---

*) Не лишены общественнаго значенія нѣкоторые матеріалы, напечатанные на пишущей машинѣ и получившіе широкое распространеніе; укажемъ важнѣйшіе изъ нихъ.

1. Краткая **объяснительная записка** къ проекту устава союза татаръ Польши, Литвы, Бѣлоруссіи и Украйны. Петроградъ. Іюнь 1917. 5.

2. **Письмо предсѣдателя временнаго комитета** по организаціи союза татаръ Польши, Литвы, Бѣлоруссіи и Украйны, посланное Тадеушу Мицинскому черезъ редакцію газеты „Gazeta Polska". Петроградъ. 8 іюня 1917 г.

3. **Протоколы общихъ собраній** литовскихъ татаръ, проживающихъ въ г. Петроградѣ, отъ 24 марта, 3, 9, 23 апрѣля и 24 сентября 1917 г.

Большой интересъ представляетъ протоколъ отъ 23 апрѣля, въ которомъ находимъ резолюціи общаго собранія по вопросамъ: о формѣ государственнаго устройства, объ отношеніи къ Временному Правительству и Совѣту рабочихъ и солдатскихъ депутатовъ, о войнѣ, объ отношеніи къ мусульманскимъ народностямъ Россіи и къ территоріальнымъ союзамъ Польши, Литвы, Бѣлоруссіи и Украйны, о переселеніи, объ организаціи союза татаръ и проч.

4. **Протоколы общихъ собраній:** Копыльскаго мусульманскаго прихода (Минской губ.), отъ 21 мая и 10 іюня 1917 г., татаръ Іодской волости (Виленской губ.), мусульманъ м. Глубокаго и его окрестностей (Виленской губ.), отъ 21 іюля 1917 г., группы татаръ бѣженцевъ Литвы, Польши и Бѣлоруссіи, проживающихъ въ г. Симферополѣ, отъ 24 мая 1917 г. **Протоколы засѣданій:** Клецкаго магометанскаго комитета отъ 19 мая 1917 г., Копыльскаго мусульманскаго комитета отъ 2 августа 1917 г., мусульманскаго отдѣла Казанскаго городского комитета по организаціи помощи бѣженцамъ, отъ 18 іюля 1917 г., съ приложеніемъ списка мусульманъ бѣжнницевъ, проживающихъ въ г. Казани.

Всѣ эти протоколы выражаютъ отношеніе татаръ къ организаціи союза татаръ и пожеланія ихъ въ области удовлетворенія религіозныхъ потребностей, а также нуждъ просвѣщенія и экономическихъ.

5. **Сулькевичъ, Е. А.** Отчетъ о дѣятельности Виленскаго литовско-мусульманскаго общества вспомоществованія бѣднымъ мусульманамъ за 1914 г. Вильно. Май 1915. 3.

6. **Уставъ** общества **литовскихъ татаръ.** Москва. Іюль. 1917. 6.

203. Временный комитетъ по организаціи союза **татаръ** Польши, Литвы, Бѣлоруссіи и Украйны. Воззваніе къ татарамъ Польши, Литвы, Бѣлоруссіи и Украйны. Петроградъ. 23 апрѣля 1917 г. 3. 4⁰.

204. Ко всѣмъ мусульманамъ Россіи. Извѣстія временнаго центральнаго бюро россійскихъ мусульманъ. Апрѣль. 1917. № 1.

205. Отчетъ Варшавскаго общества вспомоществованія нуждающимся мусульманамъ за первый годъ его дѣятельности. Варшава. 1915. 18. 8⁰.

206. Отчетъ комитета **Виленскаго литовско-мусульманскаго общества** вспомоществованія бѣднымъ мусульманамъ за второй годъ его дѣятельности. Вильно. 1911. 10. 8⁰.

207. Протоколы засѣданій Всероссійскаго **мусульманскаго совѣта.** Засѣданіе исполнительнаго комитета Всероссійскаго мусульманскаго совѣта. 8 іюня. Приложенія къ протоколу засѣданія исполнительнаго комитета Всероссійскаго мусульманскаго совѣта, состоявшагося 8 іюня. № 2. Извѣстія Всероссійскаго мусульманскаго совѣта. Петроградъ. 7 іюля 1917 г. № 3.

208. Протоколы засѣданій Всероссійскаго **мусульманскаго совѣта.** Засѣданіе испольнительнаго комитета всероссійскаго мусульманскаго совѣта, состоявшагося при участіи членовъ совѣта 16 іюня 1917 г. Извѣстія

Всероссійскаго мусульманскаго совѣта. 14 іюля 1917 г. № 4.

209. Резолюціи Всероссійскаго **мусульманскаго съѣзда**, состоявшагося въ Москвѣ 1 — 11 мая 1917. Петроградъ. 1917. 32. 8⁰.

О центральномъ органѣ мусульманъ, *стр. 28.*
Всероссійскій мусульманскій совѣтъ, *стр. 32.*

210. Резолюція общаго собранія и центральнаго комитета **союза татаръ** Польши, Литвы, Бѣлоруссіи и Украйны. Извѣстія Всероссійскаго мусульманскаго совѣта. 20 октября 1917 г. № 16, *стр.* 7 *).

— *Тоже.* Голосъ Татаръ. Симферополь. 21 октября 1917 г. № 13.

211. Тамаринъ, Александръ. Мусульманскій соборъ. (Впечатлѣнія). Утро Россіи. 3 мая 1917 г. № 110.

212. Уставъ Варшавскаго общества вспомоществованія нуждающимся **мусульманамъ**. Варшава. 1913. 8°.

---

*) Краткія свѣдѣнія изъ общественно-политической жизни литовскихъ мусульманъ находимъ и въ другихъ номерахъ Извѣстій Всероссійскаго мусульманскаго совѣта, перечень коихъ приводимъ.

1. **Протоколы засѣданій** исполнительнаго комитета Всероссійскаго **мусульманскаго совѣта** отъ 22 и 26 мая. 23 іюня 1917 г. № 1.

2. **Новые делегаты.** 13 октября 1917 г. № 15.

3. Окружной **военно-мусульманскій съѣздъ.** 20 октября 1917 г. № 16.

4. **Привѣтъ рабочихъ-мусульманъ.** 27 октября 1917 г. № 17, *стр. 6.*

5. **Сулькевичъ, М. А.,** генералъ-лейтенантъ, командиръ 37 армейскаго корпуса. Записка по поводу формированія трехъ мусульманскихъ дивизій. 10 ноября 1917 г. № 18—19, *стр. 4—5.*

213. Уставъ Виленскаго литовско-мусульманскаго общества вспомоществованія бѣднымъ мусульманамъ. Вильна. 1909. 10. 8°.

213[1]. Уставъ общества **литовскихъ мусульманъ** г. Минска и его комитета. Утвержденъ 2 іюня 1917 г. общимъ собраніемъ мусульманъ г. Минска. Минскъ. 1917. 12. 8°.

214. Уставъ союза татаръ Польши, Литвы, Бѣлоруссіи и Украйны. Петроградъ. Типографія А. А. Миськевича. 1917. 12. 8°.

Оглавленіе. I. Цѣль союза. II. Составъ союза. III. Средства союза. IV. Управленіе дѣлами союза. V. Ликвидація союза. *Постановленіе общаго собранія членовъ союза отъ 24 сентября 1917 г.*

215. Уставъ торговой школы имени **Я. А. Мухліо** въ г. Петроградѣ. Петроградъ. 1915. 16. 8°.

216. Шабаровъ, Хисамеддинъ*). На собраніи литовскихъ татаръ. (Впечатлѣнія крымскаго делегата). Извѣстія Всероссійскаго мусульманскаго совѣта. 6 октября 1917 г. № 14.

---

*) См. статью того же автора: „Наши національные интересы". Голосъ Татаръ. Симферополь. 19 августа 1917 г. № 5.

VI.

Этнографическія свѣдѣнія *).

---

217. Виленскій Вѣстникъ. 8 іюля 1915. № 3684. Мѣстная хроника.

218. Виленскій Вѣстникъ. 9 іюля 1915. № 3685. Мѣстная хроника.

219. Зеленскій. Замѣтки о племенахъ минской губерніи. Памятная книжка минской губерніи на 1861 г. 52. Татары, *стр. 44.*

220. Michalonis Lituani. de moribus tartarorum, lituanorum et maschorum, fragmina X, multiplici historia referta etc. nunc primum per I. Iac. Grasserum, C.

---

*) Кромѣ перечисленной въ настоящемъ отдѣлѣ литературы, историко-этнографическія свѣдѣнія находимъ:

1, въ статьѣ **Богдана Степанца** (псевдонимъ г. **Кудринскаго**), помѣщенной въ Виленскомъ Календарѣ, за одинъ изъ годовъ послѣдняго пятилѣтія,

2, въ брошюрѣ о литовскихъ татарахъ издателя газеты „Терджиманъ“ **И. Гаспринскаго;** точный годъ изданія брошюры намъ неизвѣстенъ,

3, въ рядѣ номеровъ газеты **Варшавскій Дневникъ**, за іюнь—августъ 1909 или 1910 г., въ которыхъ печатались замѣтки о литовскихъ татарахъ, ввидѣ отдѣльныхъ корреспонденцій изъ провинціи (Студзянки и проч.).

Въ настоящее время по иниціативѣ А. А. Миськевича печатается проповѣдь муллы, принятая у литовскихъ мусульманъ при обрядѣ бракосочетанія; текстъ проповѣди взятъ изъ передаваемыхъ изъ рода въ родъ рукописныхъ религіозныхъ книгъ, называемыхъ „хамаилами“.

P. ex manuscripto authentico edita. Basiliae apud Conrad Valdkischium. MDCXV. Epithome fragminis secundi. Pag. 14, 29.

— De moribus tartarorum.... переводъ съ латинскаго С. Шестова. Архивъ историко-юридическихъ свѣдѣній Н. Калачева. Кн. II, *стр. 1—77.*

— Извлеченія изъ сочиненія Михаила Литвина о нравахъ татаръ, литовцевъ и москвитянъ. Переводъ съ латинскаго С. Шестова. Вѣстникъ юго-западной и западной Россіи, издаваемый К. Говорскимъ. Кіевъ. 1864.

Т. III. Февраль, *стр. 23—28.* Мартъ, *стр. 39—50.*

221. Opisanie obchodu żalobnego nabożenstwa za duszę ś. p. Tadeusza Kościuszki, odbytego w Mińsku dnia 7-go marca. Wilno. 1818. 8°.

Mowa mołły tatarów mińskich j. p. Jakóba Zdanowicza, *стр. 35—39.*

222. Osipowicz, Aleksander. Meczet w Winksznupiu. *Рисунокъ*—meczet w Winksznupiu (podług rysunku K. Górnickiego). Tygodnik Illustrowany, piśmo obejmujące wazniejsze wypadki spółczesne, życiorysy znakomitych ludzi, zabytki i pamiątki krajowe, podróże, powieści i poezje.... i t. d., i t. d. Warszawa. 1868. Serya druga. T. II. № 51. 7/19 grudnia. *Стр. 296 и 298.*

223. Полторжицкій, А. С. Литовскіе татары. Этнографическій набросокъ. Виленскій Вѣстникъ. 1909. № 1671.

224. Połujański, A. Wędrówki po gubernji Augustowskiej w celu naukowym odbyte. Warszawa. 1859. 8°.

R. XIII.... Wsie tatarskie i tatarzy na Litwie, *стр. 300—302.*

225. Селимъ-ханъ. Письмо въ редакцію. Новая Русь. Въ мірѣ мусульманства. Петербургъ. 1910, 23 апрѣля. № 23.

226. Siennicki, Stanisław. Quelques mots pour servir a l'histoire des cimetières musulmans et des mosquées tartares, publiés à l'occasion du congrès international des orientalistes, lequel aura lieu à St. Petersbourg le 19 août (septembre 1876) par.... correspondent honoraire de la bibliothèque impériale publique de St.—Petersbourg. Édition ornée de cinq planches. Varsowie, l'imprim de l'arrondissement scientifique. 1876. 18. 4°.

A l'assemblée générale du congrès international des orientalistes à St. Petersburg. Ancien cimetière musulman, situé aux environs de la ville de Varsovie, hors la barrière de Volskie (1839—1867). Nouveau cimetière musulman, aux environs de Varsovie sur le terrain appartenant à l'administration du corps des ingénieurs militaires de la circonscription militaire de Varsovie (1868). Mosquée tartare au domaine Studzianka, gouvernement de Siedlec, district de Biala, près la frontière du gouvernement de Grodno, existant depuis plusieurs siècles, au temps de Vitold grand duc de Lithuanie (XIV siècle). Mosquée tartare

au domaine Vinkschnoupié, guvernement de Souwalky, district de Vilkovischky.

Рисунки. 1. Ancien cimetière musulman aux environs de Varsovie 1839—1867. 2. Tombeau Boutschatzki. 3. Tombeau du lieutenant Casbecov. Monument du général Kieński. 4. Nouveau cimetière musulman depuis l'année 1868. 5. Plan topographique des environs du cimetière de Povonzki, avec l'indication de la partie affecté à la sepulture des musulmans. 1868.

227. Sobolewski. Wykład wiary machometańskiéj czyli isłamskiéj. Wilno. 1830.

228. Статья о польскихъ татарахъ. Современное Слово. 15 мая. 1863 г. № 103 *).

229. Syrokomla, Władysław. Wycieczki po Litwie w promieniach od Wilna. Wilno. 2 t. 1857. 8°.

T. I. Tatarowie nad Waką, *стр. 27—29.*

T. II. Dodatek do tego, co się rzekło o tatarach litewskich, *стр. 60—64.*

230. Шимелевичъ, М. Литовскіе татары. Этнографическій очеркъ. Вильно. 1905. 14. 8°.

— *Тоже.* Виленскій Календарь на 1906 годъ.

---

*) Въ отвѣтъ на эту пасквильнаго характера статью, г. Дзенаевичемъ послана была въ редакцію Современнаго Слова принадлежащая перу его дѣда статья богословско-полемическаго характера, написанная на польскомъ языкѣ и датированная 11 іюня 1859 г.; появилась ли она въ печати намъ неизвѣстно.

231. Шпилевскій, П. М. Путешествіе по Полѣсію и Бѣлорусскому краю. Современникъ. Литературный журналъ, издаваемый съ 1847 г. И. Панаевымъ и Н. Некрасовымъ. С.-Петербургъ.

1853. №№ VI, іюнь, VII, іюль. Отд. II. Гл. IV.... Кобринъ въ древнія времена и въ настоящіе дни.... Польсікй Минскъ...., *стр. 12.* Гл. V.... Клецкіе татары и татарки...., *стр. 21—24.* № VIII, августъ.

1854. № XI, ноябрь. Отд. II. Гл. IX. Минскъ Бѣлорусскій.... Татарскій Конецъ, татары и ихъ мечеть...., *стр. 18—20.*

VII.

Беллетристика *).

---

232. Джимъ-Алифъ **). Тѣнь прошлаго. 1. Дзяцько Муста. Въ мірѣ мусульманства. Новая Русь. 1911, 30 сентября. № 24.

233. — 2) Богданъ Фазейко. Новая Русь. 1911, 18 ноября. № 31.

234. — 3) Ибра. Новая Русь. 1911, 2 декабря. № 83.

235. Rrzewuski. Listopad.

236. Sienkiewicz, Henryk. Pan Wołodyjowski. Powieść historyczna. Warszawa. 1887—1888.

237. — Hania. Warszawa. 1893.

238. Chodźko, Ignacy. Pamiętniki kwestarza. *10 изд.* Odessa. 1894.

R. XXXIV. Lostaje, *стр. 236—242.*

239. Хрущовъ-Сокольниковъ, Г. А. Грюнвальдскій бой или славяне и нѣмцы. Историческій романъ—хроника. Ч. I. Притѣснители. Ч. II. Отмщеніе. С.-Петербургъ. 1889. 276. 236. 8°.

---

*) См. еще поэму **Словацкаго**, героемъ которой является Ахметовичъ

) Псевдонимъ **Д. Александровича.

Приложенія.

А). Рукописи *).

1. Obrachowanie, percepty i expensy **pułku przedniey staży** generał-majora Bielaka, wojsk w-go x-wa litt.-go.... miesiąca marca 1784 r.

---

*) Въ числѣ рукописныхъ книгъ, у литовскихъ татаръ встрѣчаются такъ называемые „китябы". Подъ этимъ словомъ разумѣютъ сборники, часто весьма объемистые, заключающіе въ себѣ описанія религіозныхъ обрядовъ мусульманъ Литвы, ихъ обычаевъ, генеалогическія свѣдѣнія, преданія и т. д. Китябами называютъ также и рукописныя книги Корана, отличительною особенностью которыхъ является то, что они написаны на арабскомъ языкѣ, между тѣмъ какъ китябы перваго вида написаны на польскомъ или бѣлорусскомъ языкѣ, который воспроизводится на письмѣ арабскими буквами. Одинъ изъ такихъ польско-бѣлорусскихъ китябовъ „расшифровывается" **Я. С. Шинкевичемъ**, который предполагаетъ напечатать въ ближайшемъ времени свой интересный трудъ.

Перечисленные въ семъ отдѣлѣ рукописи, за исключеніемъ отмѣченныхъ №№ 2, 5, 6, 8, взяты изъ нашего собранія документовъ о литовскихъ татарахъ; изъ огромнаго числа этихъ документовъ (болѣе 500) здѣсь отмѣчены лишь представляющіе собою болѣе общій интересъ, остальные документы касаются главнымъ образомъ исторіи татарскаго рода князей Олешкевичей—Кричинскихъ, мурзъ Найманскихъ, за періодъ времени съ 1480 г. по 1830 г. и состоятъ изъ подлинныхъ королевскихъ привиллегій и пожалованій на чины и недвижимости, различныхъ офиціальныхъ актовъ по имуществу, родословныхъ и т. д.; лишь незначительную часть архива составляютъ выписи изъ архивовъ: Варшавскаго Главнаго, Виленскаго Центральнаго, министерства иностранныхъ дѣлъ и дворянскихъ депутатскихъ собраній.

Исторія рода Кричинскихъ неразрывно связана съ исторіей другихъ родовъ изъ литовскихъ татаръ. Укажемъ здѣсь на встрѣчаемыя въ нашихъ документахъ фамиліи такихъ татарскихъ родовъ, а также, заодно и названія недвижимостей, многовѣковая исторія коихъ тѣсно переплелась съ исторіей литовскихъ татаръ. Фамиліи эти слѣдующія: Абрагимовичи, Абулевичи, Адамовичи, Азулевичи, Алеевичи, Александровичи, Асановичи, Ахматовичи, — мурзы, Ахметовичи, Базаревичи,

2. Archiwum Władysława Górskiego. Summarjusz dokumentów do dóbr Barskich.

3. Ахматовичъ, М. А. Автобіографическія замѣтки. Вильно. 15 февраля. 1893. 76.

О татарахъ, *стр. 46—47, а также стр. 21, 39, 57, 73.*

4. Заблоцкій, А. И. Краткій историческій очеркъ поселенія литовско-польскихъ татаръ въ западномъ краѣ и губерніяхъ царства польскаго. 11.

5. Inwentarz, anno 1620, przez rewizorów spisany, dla podziału między córkami ks. Aleksandra Ostrogskiego. 520 *См.* Włość Polańska.

князья Барановскіе, мурзы Туганскіе, Богдановичи, Богушевичи, Букгимовичи, Бѣганскіе, Бѣляки, Довгялло, Заблоцкіе, Завадскіе, Карачевичи, Касимовичи, Корицкіе, Кречовскіе, Кульзимановичи, Кѣнскіе, Лебедзи, Мамтековичи, Милькомановичи Мустафичи, Мухи, Мушинскіе, Нурсетевичи, Окминскіе, Петровичи, (Селецкіе), князья Пухторы, Рейжевскіе, Романовичи, Рудзевичи, Селимчичи, Скирмонты, Соболевскіе Сулеймановичи, Сулькевичи, Тальковскіе, Тарасовскіе, Тупальскіе, Уланы—Лостайскіе, Уланы—Малюшицкіе, Уланы—Полянскіе, Уланы—Фурсовичи, Халецкіе, Чимбаевичи, Шагуневичи, Шахманцеръ, Шейхи, Шеленговскіе, Шехметевичи, Щенсные, Щуцкіе, Юзефовичи, Юшинскіе—мурзы, Яблонскіе, Якубовичи, Ясинскіе. Названія недвижимостей суть: мечети—Довбуцишская, Мерешлянская, Острогская, Понарская, Сейминская, Сенкевичевская, имѣнія—Адамы, Баризки, Барсуковчизна, Бейницы, Болботовъ, Буянишки, (Біянишки), Волковщизна, Гадущишки, Гандзичи, Дзераки, Довбуцишки, Елинковщизна, Зенковская пустовщина, Каскевичи, Казаковщизна, Кричинъ, Куты (Конты), Лименишки, Лостая, Лошаны, Малюшицы—Заблоць, Марцеши, Метеча, Новоселки, Осеки, Оселицы Поляны, Понизье (Метечовъ), Римценишки, Рымеревишки, Свирщизна, Селецъ (—Кадышевичи), Скирмунтовщизна, Скирсоболе, Студянка, Терешки, Умановщизна, Урдановщизна (Зминковщизна), Фальмщизна, Хлинищи, Чуражье, Яновщизна, Ясиновичи.

6. Kardasiewicz. Kronika miasta Ostroga.

7. Memorjał do przeswietnego departamentu wojskowego obojga narodów od generał-majora Jósefa Bielaka, dnia 18 miesiąca g-bra 1783 r.

8. Miscellanea. 1697—1700. *Рукописъ принадлежитъ гр. Дзялынскому.*

9. *Письмо генерала* **Бѣляка** *по вопросу о переходѣ татарскаго полка на новую стоянку. 1783 г.*

10. Popis tatarów powiatu Oszmiańskiego, chorąstwa p. Jachi Zawadzkiego, chorążego Mereszlańskiego i Kondrackiego, który się odprawował przed wielmożnym je-o m-ą p. Janem Ogińskim, kasztelanem Mscisławskim i gubernatorem zamku i miasta je-o kr. m. Wileńskiego dnia 21 decembra, r. 1633.

11. Touhan-Bêg (Baranowski), gentilhomme de Dagestan. Une annonce. À Wilna, le 13 janvier 1872 de l'année. 4.

Б) Алфавитъ авторовъ.

	Стр.
Azulewicz	7
Александровичъ, Д.	7, 69, 78
Алты-Пармакъ-эфенди.	28
Андреевскій, И.	7
Афанасьевъ, Д.	63
Ахматовичъ, М. А.	80
Ахматовичъ, М.-м.	7
Ахметовичъ, Б.	7
Baliński, M.	8
Бальтрамайтисъ, С.	1
Bandtke, J. W.	8
Барбашовъ	15
Bartoszewicz, J.	8, 9
Безъ-Корниловичъ, М. О.	9
Березинъ, И. Н.	9
Bielski, M.	3
Бобровскій, П.	63
Boniecki, A.	41
Брунъ, Ф.	10
Бутковъ, П. О.	10
Wadingus, L.	3
Wapowski	3
Вельяминовъ-Зерновъ, В. В.	10
Vernet, H.	10
Włodarski, A.	44
Военскій, К.	11
Wójcicki, K. W.	11
Wolff, J.	42
Газенкампфъ, М. А.	40
Гаспринскій, И.	73
Gasztowtt, T.	11
Gvagninus, A.	12
Gołębiowski, Ł.	12
Gołembiowski, S.	12
Górski, K.	12
Grobowski, A.	13, 14, 15
Громачевскій, С. Г.	60
Грушевскій, М.	15
Гуляевъ, А.	62
Gumplowicz, L.	15
Deguignes, J.	16
Deniker, J.	22
Джимъ-Алифъ....	см. Александровичъ, Д. —
Dziewulski, S.	16
Dlugossus	3
Добрянскій, Ф. Н.	48
Довгялло, Д. И.	20
Dupont, P.	16
Заблоцкій, А. И.	80
Załuski, A. S.	16
Zannoni	17
Зеленинъ, Д. К.	1
Зеленскій	72
Зеленскій, И.	63
J. dr. Antoni....	см.— Rolle, A. —
Jarochewicz, J.	17

	Стр.
Ибнарабшахъ, Ш.-А.	3
Jelski, A.	67
Jemiłowski, M.	18
Jerlicz, J.	18
Карамзинъ, Н. М.	18
Kardasiewicz	81
Кеппенъ	63
Киркоръ, А.	19
Kneschke	43
Kojalowicz, A. W.	19
Komarzewski, M.	19
Корева, А.	63, 68
Korson, T.	19, 20, 21
Kosiński, A. A.	44
Kochowski, W.	21
Krasiński, J.	22
Krasiński	22
Craszewski, J. J.	22
Cromer, M.	4
Krzywicki	67
Krzyżanowski, A.	64
Krzyżanowski	43
Kruman, A.	35
Кудринскій....	см.— Степанецъ, Б. —
Lami, E.	10
Langlès, L.	22
Lannoy, G.	23
Lewicki, A.	23
Левіцкий, І.	23
Леонтовичъ, Ѳ. И.	52
Leszczyc, Z.	42
Łodz-Czarniecki, K.	43
M. (Михаловскій)	24
Maciejowski, W. A.	2
Małachowski, P.	43
Malte-Brun, C.	24
Miechów, M.	4
Michalonus, L.	73, 74
Morawski, S.	24
Mościcki, H.	24
Мухановъ	53
Мухлинскій, А. (Muchliński, A.)	25, 26, 44
Napierski, A. W.	26
Narbutt, T.	26, 27
Naruszewicz	27
Niemcewicz, J. U.	27
Оболенскій, М. А. кн.	27
Osipowicz, A.	74
Offmański, M.	20
Pasek, J. C.	28
Petri de Dusburg	4
Печеви-И.-паша	28
Plater, S.	65
Полторжицкій, А. С.	75
Połujański,	65
Połujanski, A.	75
Pretwicz, B.	10
Пташицкій, С. Л.	2
Pułaski, K.	28, 29
Pułaski, F.	2, 29
Przeździecki, A.	29
Radziszewski, H.	16
Рафальскій, Т.	60
Рашидъ-эфенди	30
Rembowski, A.	30
Rrzewuski	78
Риттихъ, А.	66
Rolle, A.	31, 32, 66
Rolle, M.	32

	Стр.
Руберовскій, Н. . . .	33
Różycki, Z.	67
Сейидъ-Мухаммедъ-Риза	33
Sękowski, J. J. S. . .	33
Селимъ-ханъ	75
Семеновъ, В. П. . . .	66
Сестренцевичъ - Богушъ, С. 33,	34
Siestrenczewicz.... см.— Сестренцевичъ - Богушъ	—
Sienkiewicz, Н.	78
Siennicki, S.	75
Смирновъ, В. Д. . . .	34
Соболевскій	76
Соловьевъ, Н. И. . .	40
Степанецъ, Б.	73
Sternal, T.	35
Stryjkowski, M. 4,	5
Сулькевичъ, Е. А. . .	69
Сулькевичъ, М. А. . .	71
Syrokomla, W. . . . 35,	76
Talko-Hryncewicz, J. .	35
Тамаринъ, А. . . .	71
Twardowski, S.	35
Тизенгаузенъ, В. . .	4
Товстолѣсъ, Н. Н. . .	60
Tykiel, B.	36
Tuchan-Baranowski, M. (Touchan-Bêg) . . 35,	81
Turgenev	54
Tykiel, B.	36
Ubicini, M. A.	36
Uruski, S. hr. . . .	44
Федоровъ	36
Flejscher	2
Folieta (Foglietta), U. .	37
Hammer	37
Herbelot	23
Howorth	37
Chodżko, J. . . . 37, 45,	78
Хрущовъ - Сокольниковъ, Г. А.	78
Cellarius	55
Цурмилленъ, А. А. .	40
Czacki, T. (Чацкій, Ѳ.) 38,	39
Чеважевскій, В. С. .	62
Czyżewski, P.	39
Чубинскій, П. П. . .	67
Чуйко, В.	64
Шабаровъ, Х.	72
Шимелевичъ, М. . .	76
Schloctzers	39
Шпилевскій, П. М. . .	77
Штернбергъ, Л. Я. . .	40
Янчукъ, Н. А.	40

